57 KULTURMILJØ I RISØR KOMMUNE

Evaluering av hensynssoner for kulturminner (pbl §11-8c) i Kommuneplan for Risør kommune 2014-2025

Rådgjevande Arkeologar
2016
for Risør kommune

Innhold

Innledning 4
Hensynssoner, kulturminner og kulturmiljø 5
Hensynssone 1: Gårdsmiljø Homme 8
Hensynssone 2: Gårdsmiljø Sjåvåg 10
Hensynssone 3: Gårds- og arbeidermiljø Hagane 12
Hensynssone 4: Indre Søndeled Kirkested 14
Hensynssone 5: Gårds-, handels- og administrasjonsmiljø Søndeled 16
Hensynssone 6: "Buret" på Øren 18
Hensynssone 7: Strandsittermiljø Øren 20
Hensynssone 8: Herskapelig gårdsmiljø Øren 22
Hensynssone 9: Gårdsmiljø Odden 24
Hensynssone 10: Husmannsplassmiljø Hellerdal 26
Hensynssone 11: Gårdsmiljø Plassen 28
Hensynssone 12: Gårdsmiljø Vormeli 30
Hensynssone 13: Sagbruks- og gårdsmiljø Ronsaga - Labakken 32
Hensynssone 14: Gårdsmiljø Hasdalen 36
Hensynssone 15: Gårdsmiljø Frøyna 38
Hensynssone 16: Gårdsmiljø Blesvik 40
Hensynssone 17: Gårdsmiljø Moland 42
Hensynssone 18: Gårdsmiljø Østre Rød 46
Hensynssone 19: Gårdsmiljø Østigard 50
Hensynssone 20: Gårdsmiljø med post- og samferdselshistorie Akvik 52
Hensynssone 21: Verfts- og gårdsmiljø Moen - Hammeråker 56
Hensynssone 22: Strandsittermiljø Kammerset og Rødstranda 60
Hensynssone 23: Gårds- og gjestgivermiljø Vestre Rød 64
Hensynssone 24: Jernverkshistorisk miljø Rødshammeren 66
Hensynssone 25: Gårdsmiljø Lindland 68
Hensynssone 26: Gårdsmiljø Øvre Lindland 70
Hensynssone 27: Steinalder aktivitetsmiljø Bjerkheim 72
Hensynssone 28: Gårdsmiljø Bjerkheim 74
Hensynssone 29: Gårdsmiljø Nautenes 76
Hensynssone 30: Lyststedmiljø Bosvik Søndre 78
Hensynssone 31: Gårds- og båtbyggermiljø Østernes 80
Hensynssone 32: Gårdsmiljø Nedre Lindland 82
Hensynssone 33: Gårdsmiljø Fjebu 84
Hensynssone 34: Lyststeds- og gårdsmiljø Omland 86
Hensynssone 35: Isproduksjonsmiljø Kvernkilen 88
Hensynssone 36: Gårds- og losmiljø Åsmundshavn 90
Hensynssone 37: Gårds- og sjøfartsmiljø Fiesund 92
Hensynssone 38: Gårds- og grendemiljø Fie 94
Hensynssone 39: Gårdsmiljø Sildvika 96
Hensynssone 40: Gårdsmiljø Lindstøl 98
Hensynssone 41: Gårdsmiljø Østebø 100
Hensynssone 42: Lyststedsmiljø Engholmen 102
Hensynssone 43: Strandsittermiljø Langsand 104
Hensynssone 44: Lyststedsmiljø Sundet 106
Hensynssone 45: Lyststeds-, sagbruks- og verftsmiljø Leikerøya 108
Hensynssone 47: Gårdsmiljø Husås 112
Hensynssone 48: Kirkegårdsmiljø Neset 114
Hensynssone 49: Gårds- og samferdselshistorisk miljø Grønholmen 116
Hensynssone 50: Korn- og mineralmøllemiljø Gjernes 118
Hensynssone 51: Grende- og gårdsmiljø Hødnebø 120

Hensynssone 52: Veiløp, Søndeled - Hirsvåg og Sjåvåg 124
Hensynssone 53-54: Veiløp, Vestlandske hovedvei 126
Hensynssone 54: Veiløp, parsell av Vestlandske hovedvei 129
Hensynssone 55: Veiløp, Postveien Risør 130
Hensynssone 56: Veiløp, Gamle Risørveien, Båssvika-Vestre Røed 132
Hensynssone 57: Veiløp, Bråtane - Vinterkjær 134
Kilder og kartgrunnlag 135
Oversiktskart 136

Innledning

Arbeidets formål.

Risør har startet opp arbeid med en kommunedelplan for kulturminner. Denne rapporten er å regne som en første fase i dette arbeidet. Formålet er å gjennomgå og kvalitetssikre allerede eksisterende plantiltak til vern av kulturminner og kulturmiljø i kommuneplanens arealdel. Dette gjelder 57 hensynssoner for kulturminner, kode H570 (§11-8 c).

Metodebruk

Rådgjevande Arkeologar ved Ørjan Engedal har gjennomført arbeidet og utarbeidet rapporten, Oddhild Dokset Engedal har kvalitetssikret arbeidet. De 57 hensynssonene ble oversendt fra Risør kommune som eget kartlag. Arbeidet har videre bestått i å gjennomgå Askeladden og SEFRAK-registeret, med oppdateringer i Matrikkelen, for objekt innenfor sonene. I tillegg har vi gjennomgått relevant lokalhistorisk litteratur som omhandler områdene, i første rekke bygdebøker for Søndeled (Søndeled II-IV) og publikasjoner fra Søndeled og Risør Historielag (Årsskrifter og bygdebøker). Dette for å bringe på det rene kulturmiljøenes art.

Videre ble det gjennomført befaring av alle sonene i uke 29-30. 2016. Alle foto, om ikke annet er nevnt, er tatt av Ørjan Engedal på denne befaringen. Målsetning for arbeidet i felt var å skaffe et oppdatert situasjonsbilde, ikke en kontroll- eller nyregistrering av enkeltobjekt i områdene. Alle 57 hensynssoner ble befart, men for de lange veiløpene nr. 52-57 ble det gjort "stikkprøver".

Hensynssoner, kulturminner og kulturmiljø

Hensynssone § 11-8 c)

Hensynssone var et nytt virkemiddel i den nye plan- og bygningsloven (2010). Her heter det i § 11-8, at "kommuneplanens arealdel skal i nødvendig utstrekning vise hensyn og restriksjoner som har betydning for bruken av areal". To typer hensynssoner er direkte relatert til kulturminner:

- § 11-8 c) Sone med særlige hensyn til landbruk, reindrift, friluftsliv, grønnstruktur, landskap eller bevaring av naturmiljø eller kulturmiljø, med angivelse av interesse.
- § 11-8 d) Sone for båndlegging i påvente av vedtak etter plan- og bygningsloven eller andre lover, eller som er båndlagt etter slikt rettsgrunnlag, med angivelse av formålet.

Hensynssone § 11-8 c) kan også brukes for områder som inneholder fredete/foreslått fredete objekt eller områder, men sonen må da være videre enn fredningssonen, altså at henynssonen blir brukt til å rette fokus mot områder *rundt* fredete objekt/miljø. Dersom sonens grenser er identisk med grensene for fredet/foreslått fredet område, skal i steden § 11-8 d) brukes.

Til hensynssone c) er det bare til en randsone rundt nasjonalparker og landskapsvernområder det kan gis bestemmelser. Ingen av de her aktuelle hensynssoner har videre bestemmelser knyttet til seg.

Alle hensynssoner skal ha unikt nummer: bokstaven H, hensynssonens SOSI-kode (i dette tilfellet 570), og et løpenummer, slik som H570_1. De skal tegnes med skråstilt skravur (Riksantikvaren 2010: 89).

Hovedformålet med bruken av hensynssone c) Kulturmiljø i kommuneplan er større forutsigbarhet og vern av kulturminneverdier, ved å gi et varsko om det skal tas særlige hensyn til kulturminneverdier i planlegging av nye tiltak.

Hensynssonene i kommuneplanen for Risør

I Kommuneplan for Risør kommune 2014-2025, vedtatt 24. september 2014, heter det:

"De ulike sonene for landbruk, friluftsliv, naturmiljø og kulturmiljø har til felles at de anbefaler en nærmere kartlegging og evt. en detaljreguleringsplan før tiltak iverksettes. Det er kun de viktigste områdene som har fått soner" (s. 62).

Videre:

"10.5.3 Kulturminner og kulturmiljø
I ny kommuneplan gjøres det ganske store endringer i forhold til kommuneplan 2006-2018 når det gjelder bevaring av kulturminner og kulturmiljø. For det første foreslås det mange hensynssoner i plankartet og for det andre foreslås det juridisk bindende planbestemmelser i § 2-9 bokstav c). Dette gjøres fordi kommunen ønsker å ha hjemmel til å bevare viktige kulturminner også utenfor Risør sentrum, som er vernet gjennom reguleringsplan. Endringene vil kunne gi en positiv virkning for økt bevaring av kulturminner.
Av viktige, gamle veifar videreføres Gamle Risørvei, Vestlandske hovedvei og Postveien med hensynssoner. I noen områder hvor kommunen har mottatt innspill har befaring vist at det kan være potensial for funn av arkeologiske kulturminner. Disse innspillene er enten tatt ut eller vi har funnet at tiltaket ikke vil være til skade, eventuelt må forholdet vurderes nærmere gjennom detaljregulering." (s. 64)

Videre:

"§ 2-8 Miljøkvaliteter og bevaring mv. (pbl § 11-9 nr. 6 og 7)
a) Midlertidige og flyttbare konstruksjoner, herunder bl.a. husbåter, campingvogner eller transportable innretninger tillates ikke plassert i områder som ikke er regulert til formålet eller der tillatelse ikke er gitt.
b) Bevaringsverdige bygninger og kulturmiljø
1. Bygninger som ut ifra antikvariske verdier (herunder bygningshistorie, håndverkshistorie, arkitekturhistorie, bygningsmiljø, autentisitet, sjeldenhet, representativitet, opplevelsesverdi, bruksverdi og integritet) er del av et helhetlig bygningsmiljø eller er bygd før 1900, skal i utgangspunktet bevares. Det samme gjelder nyere bygg med særskilt arkitektonisk

verdi.
2. Bevaringsverdig bebyggelse kan utbedres, moderniseres og ombygges dersom bygningens eksteriør i målestokk, form, detaljering, materialbruk og farger blir opprettholdt eller tilbakeført. Kommunen kan ved slike arbeider stille krav til utførelsen.
3. Tilbygg og påbygg kan tillates når det etter kommunens vurdering er godt tilpasset bygningen, eiendommen og bygningsmiljøets særpreg, volum/skala, struktur og tradisjon. Utomhusanlegg av betydning for kulturmiljøet skal bevares, og ikke fjernes uten kommunens godkjenning" (s. 75).

Videre:

"§ 5-6 Hensynssone kulturmiljø (pbl § 11-8 bokstav c) H570
Innenfor hensynssonen bør det gjennomføres en kartlegging av kulturmiljøet før det gis tillatelse til tiltak. Kulturmiljøet bør sikres gjennom reguleringsplan i området" (s. 79)

De her aktuelle hensynssonene i Risørs kommuneplan, er i hovedsak relatert til kulturminner og kulturmiljø fra nyere tid som ikke er fredet eller foreslått fredet, og er således hensynssoner § 11-8 c) angitt som H570 Kulturmiljø i arealplanen (noen er relatert til automatisk fredete og vedtaksfredete kulturminner).

Så langt vi kan se har ikke de 57 hensynssonene H570 løpenummer. Vår nummerering er laget for dette arbeidet og er altså ikke løpenummer fra arealplanen.

Kulturminner og kulturmiljø

Kulturminneloven (LOV 1978 nr. 50 Lov om kulturminne) definerer *kulturminne* som:

"alle spor etter menneskelig aktivitet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til".

Når ett eller flere kulturminner inngår i en videre helhet eller sammenheng, kan man tale om ett *kulturmiljø*. Vurderinger av kulturhistorie, tidsdybde, de enkelte kulturminner og landskap ligger til grunn når et kulturmiljø blir definert og avgrenset.

Det er viktig å understreke at romlig avgrensing av kulturmiljø ofte i mye større grad er preget av skjønn, enn avgrensing av de enkelte kulturminner (Molaug et al. 2009). Kulturmiljø kan overlappe hverandre, og ett og samme kulturminne kan inngå i flere kulturmiljø. Når et kulturmiljø blir romlig avgrenset er det et resultat av hvilket perspektiv man anlegger, hvilke typer og kategorier som blir tillagt høyest verdi.

Forholdet kulturmiljø-hensynssone

Begrepet *kulturmiljø* ble innført i lovverket i 1993 for bedre å kunne verne om s*ammenhenger* - lovverket var i utgangspunktet innrettet mot vern av enkeltobjekter (Moland et. al. 2009: 8). Hensynssonen bør sees på også som et middel til å bevare sammenhenger. Men hensynssonene må også være hensiktsmessige og en rekke andre faktorer kan spille inn i bruk og utforming av hensynssonene. De brukes ikke nødvendigvis for de *viktigste* kulturmiljøene, dvs. med høyeste verdier, men kanskje i større grad for kulturmiljøer som anses som *særlig utsatt* for ødeleggelse eller skjemming. Videre er også bruken av hensynssoner i kommuneplanen resultat av en politisk og demokratisk prosess. Når en hensynssone følger dagens eiendomsgrenser, for eksempel et eldre gårdstun skilt ut som separat eiendom etter 1960, er det innlysende at hensynssonen ikke samsvarer med det videre miljøet av beite- og slåtteteiger, ei heller "naturlige" topografiske delelinjer. Hvor mye av gården rundt selve tunet som skal inn i hensynssonen er en problemstilling som rammer mange av områdene som blir gjennomgått nedenfor. I mange tilfeller kunne sonene vært betraktelig større sett utelukkende fra et kulturminneperspektiv. Som eksempel på tett samsvar mellom analytisk kategori (kulturmiljø) og forvaltningsmessig avgrensing, er nevnt Havrå kulturmiljø og Sogndalstrand kulturmiljø. I tilfellet Havrå omfatter fredningen hele gårdens landlige produksjonsareal. I tilfellet Sogndalsstrand omfatter fredningen hele tettbebyggelsen og dets arealer for byjordbruk (Moland et. al. 2009: 26). Om sonene i Risørs kommuneplan er vide eller trange i så måte, anser vi som i stor grad et politisk anliggende. Vi har i denne gjennomgangen fokusert på å gjennomgå de sentrale verdiene i hver enkelt sone, og evaluere i hvilken grad sonen er hensiktsmessige for å bevare disse verdiene. Ofte dreier dette seg om bygninger og miljø av bygninger, i mange tilfeller også slike som historisk har vært tett bundet til strandsonen med havnemiljø.

Hensynssone 1: Gårdsmiljø Homme

Kulturmiljøet

Felles gårdstun for flere bruk, med kringliggende dyrket og udyrket mark. Fellestunet i øst omfatter seks bygninger eldre enn 1900 (SEFRAK), våningshus, fjøs/stall/låve, og bryggerhus. Selv om noen av disse er modernisert, et uthus er kommet til, utgjør de et avgjørende element i kulturmiljøet. Lengst nord i sonen, like sør for fjøset, er registrert funnsted for gjenstander jern. Disse er av uviss alder og lokaliteten har uavklart vernestatus (ASK ID 173045). En kan anta at fylkeskounen har lagt denne inn som et varsko om høyt potensial for funn av automatisk fredete kulturminner i deler av sonen. Området er også krysningspunkt for tre historiske veiløp (hensynssone nr. 55, 53, og statlig listeførte "Postvegen Risør", ASK ID 176613, Kode 193 SVV NVP i verneplanen). Lengst vest i sonen i området, Vestgarden, er anlagt et planert område for produksjon og lagring av fyringsved, i perioden etter 2004 (trolig først oppdyrket 1990-2004). Denne blokkerer også den listeførte "Postvegen Risør".

Vurdering av hensynssonen

Formålet med hensynssonen må antas å ha vært å ta vare på gårdsmiljøet med bygningsmasse, tunstruktur og innmark, og trolig også koblingen til historiske veiløp. Til tross for at noen av de eldre bygningene er modernisert med nye vinduer, terasse mm., er bygningsverdiene samlet sett fremdeles høye. Det vesentlige momentet er den nyetablerte lagerplassen i vest. Denne bør enten fjernes og vegløpet rekonstrueres, eller området bør tas ut av hensynssonen. Med disse endringene foreslås hensynssonen videreført.

Kilder

Søndeled III: 347ff.

Lagerplass lengst vest i hensynssonen, veiløpet for "Postvegen Risør" krysser diagonalt over plassen, gjennom bygningen til høyre..

Tun med modernisert SEFRAK ID: 901 304 19 til høyre.

Nordre grense for hensynssonen med fjøs SEFRAK ID: 901 304 20 synlig.

Søndre del av tunområdet, bryggerhus SEFRAK ID: 901 304 26 til høyre, og våningshusene SEFRAK ID: 90130425 og -28 til venstre.

Våningshusene SEFRAK ID: 90130425 og -28 til venstre.

Våningshus med kjerne fra 1537-99, tlbygd og modernisert, SEFRAK ID: 901 304 19.

Hensynssone 2: Gårdsmiljø Sjåvåg

Kulturmiljøet

Gårdstun for flere bruk, med kringliggende innmark og noe udyrket mark. Bygningsmassen omfatter 7 bygninger, 1 teknisk anlegg og 3 ruiner, eldre enn 1900 (SEFRAK): 4 våningshus, 1 fjøs, 1 stabbur, 1 potetkjeller, 1 brønn, og 3 ruiner av uthus. Disse utgjør et avgjørende element i kulturmiljøet, selv om brønnen og ruinene synes å være fjernet (eventuelt er kartfesting i SEFRAK feil). Det store våningshuset i sørøst (SEFRAK ID: 901 306 20), fra 1800-24, stabburet (SEFRAK ID: 901 306 21) og den forseggjorte potetkjelleren (SEFRAK ID: 901 306 22) tett ved, hever verdien på kulturmiljøet. Våningshuset her fikk et større tilbygg i sørvest og veranda langs hele sørøst i 1947. Det er nå i ferd med å reises et nytt tilbygg i sørvest. Sett fra tunsenteret og tilkomstvei har likevel bygningen et autentisk preg.

Vurdering av hensynssonen

Formålet med hensynssonen må antas å ha vært å ta vare på gårdsmiljøet med bygningsmasse, tunstruktur og innmark. Til tross for at noen av de eldre bygningene er modernisert med nye vinduer og veranda, er bygningsverdiene samlet sett fremdeles høye. Hensynssonen foreslås videreført.

Kilder

SRHÅ 2011: 149ff.

Kulturmiljøet sett fra hensynssonens grense i nordvest.

Nordøstlig del av hensynssonen, huset lengst til venstre ligger utenfor grensen.

Markant våningshus, stabbur og potetkjeller sørøst i hensynssonen.

Pågående tilbygging på våningshus (SEFRAK ID: 901 306 20) sørøst i hensynssonen.

Potetkjelleren (SEFRAK ID: 901 306 22).

Våningshus (SEFRAK ID: 901 306 8) og yngre garasje lengst vest i hensynssonen.

Hensynssone 3: Gårds- og arbeidermiljø Hagane

Kulturmiljøet

Sentralt i kulturmiljøet er hovedbygningen (SEFRAK ID: 901 305 7). Denne er fra 1786 og ble opprinnelig oppført som arbeiderbolig ved Egelands Verk. I 1918 ble denne flyttet til nåværende lokalitet, da som bolig for arbeiderne på sliperiet på Søndeled. I 2013 startet eieren prosjektet med å ta ned og bygge opp igjen bygningen. Antikvariske myndigheter og kommunen overvåker prosjektet, og målet er å tilbakeføre bygningen til opprinnelig form, men med modernisert boligstandard innvendig.

Tett nord for hovedbygningen står utedo, trolig satt opp rundt 1918 for beboerne i hovedbygningen. Denne er ikke modernisert eller restaurert.

Den gamle verksskolen ble oppført i 1839 som skole for arbeiderbarna ved Egelands Verk. Også denne ble flyttet til Hagane i 1918 (SEFRAK ID: 901 305 8), og også her sto en større utedo utenfor. Begge disse ble revet i 2012-2013. En rekonstruksjon (utvendig) av verkskolebygget er blitt oppført noe nordøst for opphavlig tomt, med garasjefunksjon.

Informant gjorde oppmerksom på at elvebredden er fint oppmurt/steinsatt i hele sonen, og fortsetter mot sørvest. Det er også rester av et tregjerde ute på elvebunnen. Lav vannstand har gjort disse anleggene synlig. Alder og funksjon er ukjent, men tømmerfløting og fiske er sannsynlig.

Vurdering av hensynssonen

Grad av autensitet i kulturmiljøet er redusert ved fjerning av de to bygningene i sør (verksskolen og utedo). Det nye garasjebygget gjenoppretter mye av tunstrukturen og helheten i miljøet. Hovedbygningen i nord er nøysomt renovert/rekonstruert. Omgivelsene med dyrket mark og kontaktflaten med elven er intakt. Det bør vurderes om den steinsatte elvebredden dekkes av henynssonen, eller om vestgrensen bør utvides noe. Med disse merknader forelås hensynssonen videreført.

Kilder

bloggen: rodgaardhagane.net/.

http://www.austagderblad.no/lokale-nyheter/drommehuset-

Sørvestfasade av hovedbygningen, snart ferdigstilt (Sefrak ID: 901 305 7)

Nytt garasjebygg, nordøstlig gavl (Sefrak ID: 901 305 8)

Bygninger sett fra sørvest.

Utedo.

Steinsatt elvekant lengst nord i hensynssonen.

Steinsatt elvekant lengst nord i hensynssonen.

rives/s/1-39-6804367

http://www.austagderblad.no/lokale-nyheter/fikk-rivnings-ja-fra-kommunen/s/1-39-6766920

http://www.gjh.no/nyheter/post-fQPPQ-styrebefaring-pa-sondeled

Hensynssone 4: Indre Søndeled Kirkested

Kulturmiljøet

Kulturmiljøet omfatter Indre Søndeled kirke med deler av romansk steinkirke fra 1100-tallet, og kirkegården som hørte til kirken i middelalderen. Begge disse enkeltminnene er automatisk fredet som ASK 84718. Rundt kirken ligger bårehus og en lindeallé. Det fredete området tilsvarer hensynssonen, men har i tillegg 5m sikringssone rundt (hensynssonen er mindre enn fredet sone).

Vurdering av hensynssonen

Området er fredet gjennom kulturminneloven. Hensynssonen § 11-8 c) H570 bør erstattes med hensynssone § 11-8 d) H730, og grensen bør justeres i tråd med yttergrensen (sikringssonen) for ASK ID 84718. I kommuneplanens tekstdel heter det:

"Risør kirke og Søndeled kirke er gitt hensynssone H730 og er båndlagt etter kulturminneloven" (s. 62).

Dette er således trolig et arbeidsuhell. Sonen bør få et eget løpenummer.

Kirkested sett fra øst.

Skipet med rundbuede portaler i stein fra 1100-talet, sørvestre side.

Nordre del av sonen, sett fra vest.

Kirken sett fra nordvest.

Hensynssone 5: Gårds-, handels- og administrasjonsmiljø Søndeled

Kulturmiljøet

Bygningsmiljø på østsiden av Hasåsveien. De viktigste enkeltelementene er Handelslaget og miljøet med tollboden, stabbur og bryggerhus. Søndeled Handelslag kjøpte og flyttet Søndeled skole i 1919 til bruk som landhandleri, kjent som Handelslaget (SEFRAK ID: 90130561). Aksjonerene var tilknyttet Søndeled Dampsag og Egelands verk. Sentralt i sonen ligger miljø med tre bygg, våningshus for tollfunksjonær fra 1600-tallet (SEFRAK 90130552), bryggerhus (SEFRAK 90130553) og stabbur (SEFRAK 90130554) fra 1800-tallet. Den nordlige halvdelen av våningshuset ble tilbygd i 1870-årene, gang utvidet mot sør i 1906. Sonen inneholder ellers få elementer yngre enn 1940, og utgjør et helhetlig miljø knyttet til handel, gårdsdrift og virksomhet i strandsonen.

Vurdering av hensynssonen

Hensynssonens formål antas å ha vært bevaring av kulturmiljøets egenart med vekt på bygningsmassen, gateløpet og tunstrukturen. Egeland Verks tresliperi i Søndeled, som lå i sjøfronten ved elveutløpet, brant ned til grunnen, og nye bygninger sto ferdig i 1947 Smiebygningen (SEFRAK ID: 901 305 59) tett sør for sonen er revet, og ny bygning er under oppføring. Hensynssonen foreslås videreført. Sonen bør få eget løpenummer.

Kilder

SRH Å 2002: 124
Søndeled IV: 85f.

Gateløpet Hasåsveien, lengst vest, Handelslaget (SEFRAK ID: 90130561).

Gateløpet Hasåsveien, østover, yngre bolighus i sveitserstil (1900-24?).

Gateløpet Hasåsveien, østover, våningshus fra 1850-74 (SEFRAK 90130545), med våningshus fra 1600-99 (SEFRAK 90130552. bakenfor..

Gateløpet Hasåsveien, østover, våningshus (tollbod) fra 1600-99 (SEFRAK 90130552). med yngre våningshus bakenfor (1900-24?).

Gateløpet Hasåsveien, yngre våningshus (1900-24?) til venstre, med ombygd eldhus/bryggerhus fra 1875-99 (SEFRAK 90130531) til høyre.

Gateløpet Hasåsveien, lengst øst i sonen, mot vest. Modernisert låve fra 1800-99 (SEFRAK 90130568) lengst til høyre (grisehusdelen fra 1949).

Stabbur fra 1800-24 (SEFRAK 90130554) til venstre, bryggerhus fra 1825-99 (SEFRAK 90130553) i midten, og våningshus fra 1600-99 (SEFRAK 90130552) til høyre.

Som bildet til venstre, men sett fra øst.

Hensynssone 6: “Buret” på Øren

Kulturmiljøet

“Buret”, Øren under Søndeled gård (SEFRAK ID: 90130567). Reist som lagerbod 1800-99, i dag brukt som lager for butikkvirksomhet. I følge matrikkelen skal bygningen ha blitt utvidet for økt lagerplass rundt 1987.

Vurdering av hensynssonen

Hensynssonens formål antas å ha vært å bevare bygningen og å hindre innbygging av bygningen. Buret er et kulturminne med høy lokal verdi og et markant og synlig element både fra Søndeledveien og fra sjøen. Hensynssonen foreslås videreført. Sonen bør få eget løpenummer.

"Buret" (SEFRAK ID: 90130567) sett fra sjøen.

"Buret" (SEFRAK ID: 90130567) sett fra sør.

"Buret" (SEFRAK ID: 90130567) sett fra øst.

Hensynssone 7: Strandsittermiljø Øren

Kulturmiljøet

Våningshus, fra før 1900 (SEFRAK ID: 90130470), men tidfesting er ikke angitt i SEFRAK-registeret. Redskapsbu til tunet lå i nordøst over veien (revet, SEFRAK ID: 90130471). Sannsynligvis er dette våningshus for en av flere strandsittere på husmannsplassen, senere bruket, Øren under Homme. Huset skal være kledd om en gang etter 1900. Bygningen har også et tilbygg med kjeller/veranda mot sør som nok synes yngre. Sammen med "Buret" (nr. 6) er dette de viktigste kulturminner på Øren, dersom Fjordheim på Øren blir fjernet.

Vurdering av hensynssonen

Formålet med hensynssonen antas å ha vært å bevare ikke bare bygningen, men også eiendommen rundt og relasjonen til strandlinjen.

Hensynssonen foreslås videreført. Sonen bør få eget løpenummer.

Kilder

Søndeled III: 354 ff.

Kulturmiljøet sett fra sjøen fra øst.

Hensynssone 8: Herskapelig gårdsmiljø Øren

Kulturmiljøet

Gårdstun med kringliggende dyrket og udyrket mark, avgrenset i vest, sør og øst av sjø, i nord av Søndeledveien. Den herskapelige hovedbygningen er oppført av Alv Tengelsen rundt 1815, trolig ble da et eldre våningshus inkorporert i bygningen. Denne er vedtaksfredet (ASK ID 86990). Kulturmiljøet består ellers av oppmurt hageanlegg, et større uthus fra 1950-årene, en stor to-etasjers sjøbod fra 1850-74, og en hytte/sjøbod av nyere dato (før 1990) lengst vest i sonen. Til sørspissen av sonen knyttes stedsnavnet "Presthella", som kan knyttes til Søndeled som kirkested (jf. ASK ID 84718).

Vurdering av hensynssonen

Hensynssonens formål antas å ha vært å bevare miljøet rundt den vedtaksfredete hovudbygningen. Hensynssonen foreslås videreført. Sonen bør få eget løpenummer.

Kilder

Søndeled III: 356ff.
SRH Å 2002: 111f.

Kulturmiljøet sett fra øst.

Vedtaksfredet hovedbygning til venstre og fjøs fra 1950-tallet til høyre, sett fra nordvest.

Vedtaksfredet hovedbygning med hageanlegg, sett fra nord.

Hytte/sjøbod og vestgrensen for sonen, sett fra nord.

Vedtaksfredet hovedbygning til venstre og fjøs fra 1950-tallet til høyre, sett fra nord.

Hensynssone 9: Gårdsmiljø Odden

Kulturmiljøet

Gårdsmiljø Odden, Søndeled, med bygningsmasse fra 1600-tallet, samt yngre bygg. Humannsplass, iallefall fra 1700 framover, selveierbruk fra 1834. Lengst øst ligger to bygninger, et nyere naust og tomten til SEFRAK ID: 90130535, bryggerhus fra 1600-99. Dette ble revet en gang etter registreringene (1975-1995) og dagens bygning reist. I stranden vest for disse ligger et båthus fra 1600-99 (SEFRAK ID: 90130538). Matrikkelen inneholder ingen oppdateringer om endringer for denne bygningen. Det er likevel klart at iallefall veranda er tilbygd mellom SEFRAK-registreringen og 2004. Det er også anlagt et bryggeanlegg øst for denne bygningen. Bakenfor (mot øst) ligger våningshus fra 1600-99 (SEFRAK ID: 90130536), også uten oppdateringer i Matrikkelen. Nord for dette ligger låve fra 1600-99 (SEFRAK ID: 90130537), også uten oppdateringer i Matrikkelen. Hensynssonen omfatter også nytt våningshus i nordøst. Selv om et bygg er fjernet, og nye er kommet til, er kulturmiljøet fremdeles verdifullt med tunstruktur som går tilbake til 1600-tallet.

De tre gjenværende eldre bygningene er alle datert til 1600-tallet i SEFRAK. Tross moderniseringer er dette et verdifullt bygningsmiljø med høy alder.

Vurdering av hensynssonen

Hensynssonens formål antas å ha vært å bevare kulturmiljøet med bygningsmasse, tunstruktur, nærmeste innmark og relasjonen til sjøen. Under vårt feltarbeid ville grunneier unngå befaring og fotografering av området med begrunnelse at bygningene var utleid til feriegjester (barnefamilier). Vi fikk derfor ikke anledning til å gå inn i hensynssonen under vårt feltarbeid Analysen er basert på oversiktsfoto tatt fra sjøsiden og ortofoto.

Hensynssonen foreslås videreført. Sonen bør få eget løpenummer.

Kilder

Søndeled III: 378.

Oversikt, Odden sett fra sjøsiden, mot nordøst.

Oversikt, Odden sett fra sjøsiden, mot nordøst.

Hensynssone 10: Husmannsplassmiljø Hellerdal

Kulturmiljøet

Husmannsplassen Hellerdal under gården Vormeli. Hellerdal var husmannsplass tilbake til 1865, kanskje før. Våningshuset har stått tomt siden 1982. Kulturmiljøet omfatter i dag våningshuset, en rekke ruiner, steingjerder og tidligere oppdyrket mark og beitemark. De fire objektene registrert i SEFRAK er våningshus (SEFRAK ID: 90130451) fra 1850-74, låve (SEFRAK ID: 90130453) fra 1875-99, bryggerhus (SEFRAK ID: 90130454) fra 1875-99 og ruin av snekkerverksted/bryggerhus (SEFRAK ID: 90130452) fra 1875-99. I tillegg finst to mindre bygg/ruiner som ikke er med i SEFRAK. Våningshuset er bygd på i tre etapper, senest trolig tidlig på 1900-tallet.

Vurdering av hensynssonen

Hensynssonens formål antas å ha vært å bevare kulturmiljøet med bygninger og ruiner, tidligere slåtte- og beitemark, samt relasjonen til Hellerdalstjenn.

Hensynssonen foreslås videreført. Sonen bør få eget løpenummer.

Kilder

Søndeled III: 390.

Våningshuset (SEFRAK ID: 90130451).

Øst for våningshuset (SEFRAK ID: 90130451).

Bryggerhuset, nå ruin (SEFRAK ID: 90130454).

Bryggerhus/snekkerverksted (SEFRAK ID: 90130452).

Sørøstre del av hensynssonen, mot sørøst.

Låven, nå ruin (SEFRAK ID: 90130453).

Hensynssone 11: Gårdsmiljø Plassen

Kulturmiljøet

Gårdsmiljø/husmannsplass Plassen. Plassen er nevnt som husmannsplass under Søndeled lille i 1824, og som eget bruk fra 1829. Miljøet omfatter våningshuset fra 1800-24 (SEFRAK ID: 90130529) og låve fra 1800-24 (SEFRAK ID: 90130530). Våningshuset fikk tilbygg i 1.etasje mot vest i 1959. Låve fikk skiftet tak (stålplate), kledning og et vindu mot nord i 1990.

Vurdering av hensynssonen

Hensynssonens formål antas å ha vært å bevare kulturmiljøet med bygninger og innmark.

Hensynssonen foreslås videreført. Sonen bør få eget løpenummer.

Kilder

Søndeled III: 377.

Våningshuset (SEFRAK ID: 90130529), mot sørvest.

Våningshuset (SEFRAK ID: 90130529), mot vest.

Låven (SEFRAK ID: 90130530), mot sørvest.

Låven (SEFRAK ID: 90130530), mot nordvest.

Oversikt, mot nord.

Våningshuset (SEFRAK ID: 90130529), mot nord.

Hensynssone 12: Gårdsmiljø Vormeli

Kulturmiljøet

Gårdsmiljø Vormeli br. 1 ("Åmund Johnsens gård"). Kulturmiljøet omfatter våningshus (SEFRAK ID: 90130439) fra 1875-99, "peisestue"/eldhus (SEFRAK ID: 90130440) fra 1875-99, og ruin av fjøs/uthus (SEFRAK ID: 90130441) fra 1825-44. Våningshuset fikk skiftet takstein i 1982, og har i dag stålplater på tak. Eldhuset er i dag ruin, fjøset ble revet 1950-74.

Vurdering av hensynssonen

Hensynssonens formål antas å ha vært å bevare kulturmiljøet med bygninger og ruiner, og hindre innbygging. Sonen synes å ha forholdsvis stor utstrekning i utmark nord for tunet, og liten sør og sørøst mot innmarken. Man bør vurdere om hensynssonen bør utvides mot sør og sørøst.

Med dette forbehold foreslås hensynssonen videreført. Sonen bør få eget løpenummer.

Kilder

Søndeled III: 385f.

Våningshus (SEFRAK ID: 90130439) sett fra nord.

Søndre del av hensynssonen, sett fra sør.

Våningshus (SEFRAK ID: 90130439) med innmark, sett fra sør.

Ruin av "peisestue"/eldhus (SEFRAK ID: 90130440), sett fra sørøst.

Ruin av fjøs/uthus (SEFRAK ID: 90130441).

Hensynssone 13: Sagbruks- og gårdsmiljø Ronsaga - Labakken

Kulturmiljøet

Kulturmiljø "Ronsaga" (Stamsø sag) med sagbruk og sagmesterbolig, og gårdstunet Labakken. Ronsaga er nevnt allerede 1610, og er mellom de eldste sagene i Søndeled. Det er også den som lengst holdt ut konkurransen med dampsagene, frem til ca. 1910. Saghuset som står i dag (SEFRAK ID: 90130677) regnes å være fra 1750-74. Nord for sagbruket ligger sagmesterboligen (SEFRAK ID: 90130676) fra 1750-74. Her ble også drevet iseksport fra Dalsvannet i perioden 1869-1909. Sør for sagbruket ligger et naust reist (etter 1900) på tomten etter hus til lagring av is (SEFRAK ID: 901306119).

Sør for dette ligger tunet til Labakken, nevnt som festetomt til skomaker med familie i 1800: Våningshus (SEFRAK ID: 901306112) fra 1875-99, bryggerhus (SEFRAK ID: 901306114) fra 1800-99, smie (SEFRAK ID: 901306115) fra 1800-99, og ruiner etter et uthus og et ishus (disse synes å være fjernet). Våningshuset fikk nye vinduer i 1990 og et større tilbygg mot øst i 2006. Smien ble renovert i 1990 med skifting av tak, kledning, vinduer og dører. Tunområdet i sør er forbundet med sagbruksmiljøet i nord med et eldre, oppmurt veifar. Sonen nord for tunet er preget av sterk gjengroing. Sonen dels grenser til, dels overlapper, den statlig listeførte SSS-veien (ASK 129024) fra 1930-årene.

Vurdering av hensynssonen

Hensynssonens formål antas å ha vært å bevare kulturmiljøet med bygninger, anlegg og ruiner, sammenhengene mellom disse, og relasjonen til sjøen. Modernisering, renovering og tilbygg har redusert verdiene noe i tunet på Labakken. Likevel er her element med høy alder og mye av tunstrukturen er bev-

Våningshus (SEFRAK ID: 901306112), med nytt tilbygg (2006?), fra sørøst.

Våningshus (SEFRAK ID: 901306112), fra nordvest.

Bryggerhus (SEFRAK ID: 901306114), fra vest.

Nyere bygning sørvest for våningshuset (1986?).

Bryggerhus (SEFRAK ID: 901306114) og våningshus (SEFRAK ID: 901306112).

Smie (SEFRAK ID: 901306115), fra øst.

art. Sagbruksmiljøet i nord er i dårlig stand og preget av gjengroing, men med høy lokal og regional verdi.

Kilder

Søndeled III: 308f, 311ff.

Oppmurt vei nord for Labakken.

Nyere naust på tomt (og kai?) etter ishus (SEFRAK ID: 901306119), smie ute til høyre (SEFRAK ID: 901306115).

Sjøfronten i nordre del av hensynssonen.

Saghus, del av (SEFRAK ID: 90130677).

Saghus, (SEFRAK ID: 90130677), tilkomstvei fra sørøst.

Saghus, del av (SEFRAK ID: 90130677).

Sagmesterbolig (SEFRAK ID: 90130676.

Sagmesterbolig (SEFRAK ID: 90130676.

Hensynssone 14: Gårdsmiljø Hasdalen

Kulturmiljøet

Gårdsmiljø Hasdalen. Husmannsplass under Stamsø 1677-1814. Dagens hus ble bygget av første selveier Kristen Tallaksen i perioden 1814-1830: våningshus (SEFRAK ID: 90130638), fjøs (SEFRAK ID: 90130639), brønn (SEFRAK ID: 90130641) og sjøbod (SEFRAK ID: 90130640). Våningshus og fjøs fikk skiftet noe teglpanner og noen kledningsbord i 1992, sjøboden fikk nye taklekter og ny kledning på to vegger samme år. I tillegg er det kommet til et naust vest for den eldre sjøboden (uviss alder). Bygningene synes velholdne og i god stand, tak reparert med takpanner lignende de orginale. Det er uvisst om bygningen nord for sjøboden er et brønnhus, og i hvilken grad dette er opprinnelig. Alder og funksjon på bygningen nord for "brønnhuset" er også uviss.

Vurdering av hensynssonen

Hensynssonens formål antas å ha vært å bevare kulturmiljøet med bygninger, tunstruktur og relasjonen til sjøen. Tunet og bygningene har fremdeles høy verdi. Det er kommet til en del elementer langs sjøen vest for tunet, men disse synes i all hovedsak å være fra før 1990. Hensynssonen foreslås videreført. Sonen bør få eget løpenummer.

Kilder

Søndeled III: 307f..

Nyere naust lengst venstre, våningshus (SEFRAK ID: 90130638) i midten, og eldre sjøbod (SEFRAK ID: 90130640) lengst til høyre, med "brønnhus" i brunt.

Sjøbod (SEFRAK ID: 90130640) lengst til høyre, med "brønnhus" i midten, og annet (yngre) uthus til venstre.

Det nyere naustet.

Fjøs (SEFRAK ID: 90130639) til venstre, og våningshus (SEFRAK ID: 90130638) til høyre, fra sør.

Tilkomstvei til tunet, med nyere tilkomstvei til brygge/sjø (høyre).

Del av strandlinje.

Deler av strandlinjen i hensynssonen.

Nyere tilkomstvei til brygge/sjø.

Hensynssone 15: Gårdsmiljø Frøyna

Kulturmiljøet

Gårdsmiljø med to tettliggende gårdstun på nordsiden av øya Frøyna. Kjent bosetning fra 1645, i siste halvdel av 1600-tallet bosted for sagmestere på Ronsaga. Bygningsmasse fra 1700- og 1800-tallet, med noen yngre innslag.

Østre tun: Hovedbygning i det østre tunet trolig oppført av skipper Erik Halvorsen omkring 1790. Et eldre hus er sannynligvis inkorporert i østre del. Denne bygningen er vedtaksfredet (ASK 86988). I dette tunet finnes også sjøbod (SEFRAK ID: 90120153) fra 1775-99, jordkjeller (SEFRAK ID: 90120151), og i skogkanten ruin av steinbygd fjøs med tømret løe (SEFRAK ID: 90120152), revet i 1980-årene. Her er også en sjøbod og et uthus av nyere dato.

Vestre tun: Våningshus (SEFRAK ID: 90120155) fra 1800-24, bislag tilbygd i 1954, og fjøs (SEFRAK ID: 90120156) fra 1850-74, ombygd i 1964. Ved sjøen står to yngre bygninger.

Kai- og bryggeanlegg i strandsonen synes alle å ha blitt anlagt før 1990.

Vurdering av hensynssonens formål

Hensynssonens formål antas å ha vært å bevare kulturmiljøet med bygninger, anlegg og ruiner, sammenhengene mellom disse, slåtte- og beitemarken rundt, og relasjonen til sjøen. Kulturmiljøet er vurdert til å ha høy lokal og regional verdi. Hensynssonen foreslås videreført. Sonen bør få eget løpenummer.

Kilder

Søndeled III: 299ff.

De to tunene i kulturmiljøet på Freyna (tunet med vedtaksfredet hovedbygning til venstre).

Østre tun, eldre sjøbod (SEFRAK ID: 90120153) til høyre, yngre til venstre.

Østre tun, vedtaksfredet våningshus med ruin i bakgrunnen. Yngre sjøbod til høyre.

Østre tun, jordkjeller (SEFRAK ID: 90120151) til venstre, yngre uthus til høyre.

Vestre tun, våningshus (SEFRAK ID: 90120155) bak til venstre, fjøs (SEFRAK ID: 90120156) bak til høyre, yngre sjøboder framme.

Hensynssone 16: Gårdsmiljø Blesvik

Kulturmiljøet

Gårdsmiljø Blesvik. I Blesvika er det historisk kjent bosetning før 1599. Den eldste bosetningen lå på br. 2 (tunet i nord), mens br. 6 ble utparsellert i 1859 (tunet i sør). Til det søndre bruket er det knyttet båtbyggerhistorie.

Nordre tun: Våningshus (SEFRAK ID: 90130434) fra 1800-24, med yngre (etter 1900) fjøs/låve, og to mindre yngre bygninger.

Søndre tun: Våningshus (SEFRAK ID: 9013047), låve/redskapsbu (SEFRAK ID: 9013048), og sommerfjøs (SEFRAK ID: 9013049). Disse bygningene er trolig oppført rundt 1860. Låven ble tilbygd i 1923, og sommerfjøsen er i dag revet/ruin. Her ble drevet båtbyggeri.

Vurdering av hensynssonen

Hensynssonens formål antas å ha vært å bevare kulturmiljøet med bygninger, tunstruktur, slåtte- og beitemarken rundt, og relasjonen til sjøen. Kulturmiljøet er vurdert til å ha høy lokal og middels regional verdi.

Det bør vurderes om plenen vest for br. 29, lengst øst i hensynssonen skal tas ut av sonen. Med dette forbehold foreslås hensynssonen videreført. Sonen bør få eget løpenummer.

Kilder

Søndeled III: 388.

Oversikt over hensynssonen, søndre tun synlig, mot nordøst.

Oversikt over hensynssonen, nordre tun synlig, mot nordøst.

Søndre tun (br. 6) med våningshus (SEFRAK ID: 9013047) og låve/redskapshus (SEFRAK ID: 9013048) bak. Mot nord.

Nordre tun (br. 2) med våningshus (SEFRAK ID: 90130434) og fjøs/låve til venstre. Mot nord.

Strandlinjen i hensynssonen.

Henynssonen følger eiendomsgrensen tett inntil husveggen til bygningen på br. 29 (utskilt 1959)

Hensynssone 17: Gårdsmiljø Moland

Kulturmiljøet

Gårdsmiljø Moland. Miljøet omfatter tun og innmark på br. 4 og 5. Bruk 4 (tunet i nord) ble utskilt som en halvdel av Moland i 1726, og har hatt stor grad av generasjonskontinuitet frem til ny eier overtok i 2010. Bygningene er trolig satt opp i slutten av 1720-årene, hovedbygningen i 1709. Bruk 5 (tunet i sør) ble skilt ut i 1792, og de eldste bygningene er trolig fra 1790-årene. Til miljøet er knyttet militærhistorie og ekserserplass (nå utbygd).

Nordre tun:
Hovedbygning (SEFRAK ID: 90130354), stall (SEFRAK ID: 90130355, tilbygd garasje i 1985), eldhus (SEFRAK ID: 90130356), smie (SEFRAK ID: 90130357) og stabbur (flyttet tilbake fra annen gård til opphavlig sted). Bygningene er godt antikvarfaglig restaurert/satt i stand/rekonstruert. Eldhuset har særpreget inventar med renovert/rekonstruert grue. Smien er rekonstruert rundt original esse, orginale verktøy er utstilt. Eier Bjarne Bjorvatn mottok Aust-Agder fylkeskommunes bygningsvernpris for arbeidet med restaurering og tilbakeføring av bygningsmassen på gården i perioden 2010-2013 (og tidligere arbeider på andre gårder i fylket). Eier jobber aktivt med å tilrettelegge for formidling av gårdshistorie og bygningshistorie på Moland.

Søndre tun:
Våningshus (SEFRAK ID: 90130359), stabbur (SEFRAK ID: 90130360), potethus (SEFRAK ID: 90130362), eldhus (SEFRAK ID: 90130363), låve (SEFRAK ID: 90130361), og to yngre (etter 1900) uthus/garasje ved låven.

Vurdering av hensynssonen

Hensynssonens formål antas å ha vært å bevare kulturmiljøet med bygninger, tunstruktur, slåtte- og beitemarken rundt, og relasjonen mellom tunene. Kulturmiljøet er vurdert til å ha høy lokal og regional verdi. Hensynssonen foreslås videreført. Sonen bør få eget løpenummer.

Kilder

Søndeled III: 437f.

Det nordre tunet, mot nordøst.

Hellelagt tun framfor hovedbygningen. Anlegget i senter henspiller på en variant av vandresegn om grensetvist (Riggus og Nere, Søndeled III: 433).

Nordre tun, hovedbygningen (SEFRAK ID: 90130354), mot søroest.

Nordre tun, stall (SEFRAK ID: 90130355), mot nordvest.

Nordre tun, stall (SEFRAK ID: 90130355), mot øst.

Nordre tun, eldhuset (SEFRAK ID: 90130356), mot nordøst.

Nordre tun, formidling av gårdshistorie.

Nordre tun (vest for tunet), smien (SEFRAK ID: 90130357), mot øst.

Nordre tun, bakside av hovedbygningen (SEFRAK ID: 90130354), og stabburet mot sørøst.

Nordre tun, mot nord.

Søndre tun, hovedbygningen (SEFRAK ID: 90130359), med steinmurt potethus (SEFRAK ID: 90130362), og litt av et yngre uthus, mot nordvest.

Søndre tun, eldhus (SEFRAK ID: 90130363), mot vest.

Søndre tun, potethus (SEFRAK ID: 90130362), mot vest.

Søndre tun, hovedbygningen (SEFRAK ID: 90130359), med stabbur (SEFRAK ID: 90130360) til høyre, mot vest.

Søndre tun, låve (SEFRAK ID: 90130361) i midten, med yngre uthus på sidene, mot sørvest.

Hensynssone 18: Gårdsmiljø Østre Rød

Kulturmiljøet

Gårdsmiljø med bygninger, tun og innmark på Østre Rød, gbnr. 54/1. Miljøet inkluderer eiendommen br. 23 skilt ut i 1977, med våningshus fra 1978 og strandeiendommen br. 20 skilt ut i 1974. Miljøet omfatter 9 eldre bygninger i og rundt det gamle tunområdet på gården Østre Rød. Våningshuset (SEFRAK ID: 90130311) er fra første halvdel av 1600-tallet, modernisert, snudd og tilbygd mot sør i 1850. Foto fra tunet fra ca. 1925 kan sees i SRH Å 2002: 121.

Stranddelen, omfatter br. 20, strandsittermiljø med våningshus (SEFRAK ID: 90130384) fra 1850-74, og nyere garasje og uthus bygget i 2007 og 2010 (garasje på eksisterende tomt?).

Vurdering av hensynssonens formål

Hensynssonens formål antas å ha vært å bevare kulturmiljøet med bygninger, tunstruktur, slåtte- og beitemarken rundt, og relasjonen mellom gårdtunet oppe på platået og sjøen med rester av strandsittermiljø.

Kulturmiljøet er vurdert til å ha høy lokal og høy regional verdi. Hensynssonen foreslås videreført. Sonen bør få eget løpenummer.

Kilder

Søndeled III: 391ff.
SRH Å 2002: 121f.

Gårdstunet, oversikt, mot vest.

Gårdstunet, oversikt, mot sør.

Gårdstunet, våningshus (SEFRAK ID: 90130311), og stabbur (SEFRAK ID: 90130315) mot sørvest.

Gårdstunet, redskapsbod (SEFRAK ID: 90130314), mot sør.

Gårdstunet, vedskjul (SEFRAK ID: 90130312), mot nordvest.

Gårdstunet, låve (SEFRAK ID: 90130313), mot nordøst.

Gårdstunet, badstu/korntørke (SEFRAK ID: 90130316) til venstre, og bryggerhus (SEFRAK ID: 90130317), mot nordøst.

Gårdstunet, redskapsbod (SEFRAK ID: 90130318), mot sør.

Gårdstunet, oversikt nordøst for tunet, mot sør..

Gårdstunet, oversikt nordøst for tunet, mot nordvest.

Utsikt fra sørvestlig hjørne av hensynssonen, mot nordøst.

Sjøbruket, våningshus (SEFRAK ID: 90130384), med yngre uthus til høgre, mot nordøst.

Utsyn fra brygge mot gårdstunet, mot nordvest.

Utsyn fra gårdstunet, mot nordvest.

Del av strandlinje sørvest for brygge, mot sørvest.

Strandlinje øst for brygge, mot snordøst.

Hensynssone 19: Gårdsmiljø Østigard

Kulturmiljøet

Gårdsmiljø Østigård på Akland, med gårdstun med bygningsmiljø fra 1700-tallet, og noe innmark. Miljøet omfatter: våningshus (SEFRAK ID: 90130346), stabbur (SEFRAK ID: 90130347), redskapsbod/vognskjul (SEFRAK ID: 90130348), fjøs (SEFRAK ID: 90130349). Fjøset ble revet før 2004, ruiner er synlige. Alle bygninger antatt oppført på 1700-tallet, ingen endringer registrert i Matrikkelen.

Vurdering av hensynssonens formål

Hensynssonens formål antas å ha vært å bevare kulturmiljøet med bygninger og tunstruktur.

Kulturmiljøet er vurdert til å ha høy lokal og høy regional verdi. Hensynssonen foreslås videreført. Sonen bør få eget løpenummer.

Kilder

Søndeled III: 418, 424.

Tilkomst til gårdstun fra vest, mot øst.

Våningshus (SEFRAK ID: 90130346), mot øst.

Våningshus (SEFRAK ID: 90130346) til venstre, stabbur (SEFRAK ID: 90130347), mot sørvest.

Stabbur til venstre (SEFRAK ID: 90130347), redskapsbod/vognskjul (SEFRAK ID: 90130348) til høyre, mot nordøst.

Redskapsbod (SEFRAK ID: 90130348), mot øst.

Ruin av fjøs (SEFRAK ID: 90130349), mot sørøst.

Hensynssone 20: Gårdsmiljø med post- og samferdselshistorie Akvik

Kulturmiljøet

Gårdsmiljø med post- og samferdselshistorie. Kulturmiljøet kan sies å bestå av tre lommer bundet sammen av eldre ferdselsvei. Nordre del er tunet gbnr. 56/14, midtre del Hestehagen med gamle posthuset, og søndre del med flere husmannstun og andre bolighus på Bråtane. Akland var "postgård" ca. 1650-1750, senere etablerte postverket et posthus.

Nordre del: Våningshus (SEFRAK ID: 90130341) fra 1675-99, låve (SEFRAK ID: 90130342) fra 1700-99, og stabbur (SEFRAK ID: 90130343) fra 1700-24, og et mindre nyere garasjebygg. I våningshuset er gang bygd om til soverom, ellers ingen registrerte endringer i Matrikkelen. Låven fikk ny kledning og ny låvebro i 1991. Stabburet ligger tett utenfor hensynssonen, med en tilbygd platting inn i sonen. Huset fikk ny kledning i 1982. Midtre del: Bolighus for postopnerske (SEFRAK ID: 90130365), siden brukt som eldreboliger. Ingen tidfesting av bygget er registrert i SEFRAK eller Matrikkelen, men det skal ha blitt ombygd og påbygd i 1953. Søndre del (Bråtane): våningshus (SEFRAK ID: 90130325) fra 1850-75, våningshus (SEFRAK ID: 90130326) fra 1875-99, låve (SEFRAK ID: 90130327) fra 1875-99, samt et gårdstun med våningshus og to uthus av noe yngre dato (etter 1900).

Vurdering av hensynssonen

Hensynssonens formål antas å ha vært å bevare gjenværende kulturmiljø langs veiløpet. Kulturmiljøet er vurdert til å ha høy lokal og middels regional verdi. Det bør vurderes om gbnr. 148 bør innlemmes i søndre del av sonen (alder?, relasjon til hovedbruket?). Miljøet danner en idyllisk inngangsport til søndre del av sonen. Det bør også vurderes om stabburet (SEFRAK ID: 90130343)også bør innlemmes i nordre del av sonen. Med disse merknader foreslås hensynssonen videreført. Sonen bør få eget løpenummer.

Kilder

Søndeled III: 412ff.
http://www.srhl.no/risoer/postveien.html

Nordre del, låve til venstre, (SEFRAK ID: 90130342) våningshus til høyre (SEFRAK ID: 90130341), mot sørøst.

Nordre del, låve til venstre, (SEFRAK ID: 90130342) våningshus til høyre (SEFRAK ID: 90130341), mot øst.

Nordre del, nyere garasjebygg, mot nordøst.

Nordre del, våningshus (SEFRAK ID: 90130341), mot sør.

Nordre del, stabbur (SEFRAK ID: 90130343) til venstre, låve (SEFRAK ID: 90130342) til høyre, mot vest.

Nordre del, låve (SEFRAK ID: 90130342) til høyre, mot sørvest.

Utsikt fra nordre del østover mot midtre del, mot øst.

Midtre del, posthus/eldrebolig (SEFRAK ID: 90130365) til venstre, mot nordvest.

Mellom midtre og søndre del, mot sør.

Nordgrensen for sonen går til høyre for våningshuset, mot nordøst.

Søndre del, våningshus og uthus på br. 1, til venstre for veien, mot sørøst.

Søndre del, tidligere festetomt under br. 1, tett nord for sonen i søndre del, mot nordvest.

Søndre del, dyrka slåttemark øst for veien i søndre del, mot øst.

Søndre del, våningshus (SEFRAK ID: 90130325) til venstre bak treet, våningshus (SEFRAK ID: 90130326) i midten, låve (SEFRAK ID: 90130327) til høyre, mot sør.

Søndre del, våningshus (SEFRAK ID: 90130325), mot øst.

Søndre del, våningshus (SEFRAK ID: 90130326) til venstre, yngre garasje til høyre, mot sørvest.

Hensynssone 21: Verfts- og gårdsmiljø Moen - Hammeråker

Kulturmiljøet

Gårdsmiljø med teknisk-industrielle kulturminner langs stranden, med gårdsmiljø/lyststedsmiljø knytt til eierne bak. I strandsonen ligger en rekke monumentale kulturminner knyttet til Risørs verftshistorie, fra slutten av 1850-årene fram til i dag. Flere av de åpne stolpebygde produksjonslokalene i tre er restaurert og båtbyggertradisjonene videreføres i dag av Moen Trebåtbyggeri AS. Verftene har vært viktig for arbeidslivet og identiteten i bygden. Ved siden av trehusbebyggelsen i Risør by er båtbyggeriene på Moen-Hammeråker det viktigste større kulturmiljøet i Risør kommune. Eierne mottok Bygningsvernprisen fra Aust-Agder fylkeskommune i 1997. Prosjektet Båtbyggeriene på Moen mottok Risør kommunes vernepris for 2008. Sentralt i gårdsmiljøet er herskapshuset fra 1760-årene bygget av jernverkseier Peder Ellefsen på Egelands Verk. Hensynssonen grenser til Risør Resort i vest, og omfatter en hel del yngre fritidsboliger. Teknisk-industrielle kulturminner i strandsonen er registrert i Askeladden av Aust-Agder fylke, men ikke vernet.

Tunområdet i vest (Moen): lengst vest, våningshus (SEFRAK ID: 90130115), med veranda fra 1965; rundt hovedtunet, våningshus (SEFRAK ID: 9013016), fra 1650-74, lyststed for Tolder Smith i Risør, bislag tilbygd i 1979, låve (SEFRAK ID: 9013016), uviss datering, skiftet kledning mot vest i 1965, stabbur (SEFRAK ID: 9013018) 1700-24, og låve (SEFRAK ID: 9013017) fra 1700-24, restaurert i 1988.

Tunområdet lengst øst i sonen (Hammeråker): våningshus (SEFRAK ID: 90130110) fra 1875-99, forlenget, påbygd kvist i 1905, og låve (SEFRAK ID: 90130111) fra 1875-99, kledning skiftet i 1980-årene.

Strandsonen, fra vest mot øst: Gregersen Båtbyggeri med hovedbygning fra 1906 og verkstedbygg, uviss alder (ASK ID 161110); Em Moens Trebåtbyggeri fra 1916 (ASK ID 131812-2), og Verner Hansens Båtbyggeri (Sauviks båtbyggeri), fra 1916/1943 (ASK 161111). I øst på Hammeråker, ligger kontorbygget til Em Moens Trebåtbyggeri (ASK ID 131812-1) fra 1800-99, og produksjonslokal som ikke er lagt inn i Askeladden (SEFRAK 90130112), datert 1875-99.

Vurdering av hensynssonen

Hensynssonens formål antas å ha vært å bevare kulturmiljøet med de to delmiljøene på Moen i vest og Hammeråker i øst, og sammenhengen mellom disse, samt sammenhengen mellom teknisk-industrielle kulturminner i strandsonen og gårds-/lyststedsbebyggelse i sør. Sammenhengene blir i stor grad bevart gjennom ubygd strandlinje og ubygd dyrket mark i hevd. Kulturmiljøet er vurdert til å ha høy lokal og høy regional verdi. Hensynssonen foreslås videreført. Sonen bør få eget løpenummer.

Kilder

Søndeled III: 259ff.
SRH Å 2009: 153f.

Strandsonen, Gregersen Båtbyggeri (ASK ID 161110), til høyre, og østover.

Strandsonen, kontorbygget til Em Moens Trebåtbyggeri på Hammeråker (ASK ID 131812-1), til venstre, og vestover.

Strandsonen, båtbyggeri på Hammeråker (SEFRAK 90130112) til venstre, og vestover.

Strandsonen lengst øst, mot sørøst.

Strandsonen lengst vest, mot vest.

Strandsonen vest for Gregersen Båtbyggeri (ASK ID 161110), mot vest.

Våningshus (SEFRAK ID: 9013015), mot nordøst.

Våningshus (SEFRAK ID: 9013016), mot nord.

Låve (SEFRAK ID: 9013016), mot nordøst.

Låve (SEFRAK ID: 9013017), med stabbur (SEFRAK ID: 9013018) til høyre, mot sørøst.

Utsyn fra tunet på Moen mot sørøst. Sonens grense går langs veien oppe til høyre.

Hammeråker, våningshus (SEFRAK ID: 90130110) til venstre og låve (SEFRAK ID: 90130111) til høyre, mot øst.

Hammeråker, båtbyggeri (SEFRAK 90130112) til høyre, og kontorbygget til Em Moens Trebåtbyggeri på Hammeråker (ASK ID 131812-1), til venstre.

Verner Hansens Båtbyggeri (ASK 161111), mot nord.

Hensynssone 22: Strandsittermiljø Kammerset og Rødstranda

Kulturmiljøet

Husmanns-/strandsitter-/arbeidermiljø Kammerset under Østre rød i nord og Stranda under Vestre Rød i sør.

Kammerset omfatter: over veien uthus (SEFRAK ID: 9013033) fra 1700-24, med nytt tak ca. 1915, våningshus (SEFRAK ID: 90130330) fra 1750-74, med ny kledning og tak ca. 1961, jordkjeller (SEFRAK ID: 9013034) fra 1700-24, og nedenfor veien uthus (SEFRAK ID: 9013031) fra 1800-24 og våningshus (SEFRAK ID: 9013032) fra 1700-24, bakerovn revet og ombygd til soverom ca. 1960, kledning skifta 1991.

Stranda omfatter: over veien lagerbod (SEFRAK ID: 9013037) fra 1850-74, brukt som butikk, og låve (SEFRAK ID: 9013038) fra 1875-99, ombygd til garasje i 1960, nedenfor veien våningshus (SEFRAK ID: 9013035) fra 1775-99, påbygd 1900, skiftet kledning og vinduer i øst i 1970, og bryggerhus (SEFRAK ID: 9013036) fra 1850-74, med ny kledning i 1955.

Vurdering av hensynssonen

Hensynssonens formål antas å ha vært å bevare kulturmiljøet langs veiløpet og sammenhengen til stransonen. Kulturmiljøet er vurdert til å ha høy lokal, høy regional. Hensynssonen foreslås videreført. Sonen bør få eget løpenummer.

Kilder

Søndeled III: 398, 407.
SRH Å 2002: 122

Lengst nord i hensynssonen, grensen går skrått over parkeringsplassen, uthusene på Kammerset bak, mot sør.

Kammerset, fra venstre: våningshus (SEFRAK ID: 90130330), uthus (SEFRAK ID: 9013033), uthus (SEFRAK ID: 9013031), og våningshus (SEFRAK ID: 9013032)

Kammerset, uthus (SEFRAK ID: 9013033), mot nord.

Kammerset, jordkjeller (SEFRAK ID: 9013034), mot vest.

Kammerset, med nyere fritidsbolig til høyre, mot nord.

Stranda, våningshus (SEFRAK ID: 9013035), mot nordøst.

Stranda, våningshus (SEFRAK ID: 9013035),og lagerbod (SEFRAK ID: 9013037), mot sørvest.

Stranda, låve (SEFRAK ID: 9013038), mot sørvest.

Stranda, låve (SEFRAK ID: 9013038) til venstre, våningshus (SEFRAK ID: 9013035) til høyre, mot nordøst.

Sørgrense for hensynssone, mot nordøst.

Strandsonen lengst sør, bryggerhus (SEFRAK ID: 9013036) på Stranda til høyre, mot vest.

Strandsonen, bryggerhus (SEFRAK ID: 9013036) på Stranda til venstre, våningshus (SEFRAK ID: 9013032) på Kammerset lengst til høyre, mot nordvest.

Strandsonen lengst nord, mot sør.

Hensynssone 23: Gårds- og gjestgivermiljø Vestre Rød

Kulturmiljøet

Vestre Rød var i eldre tid gjestgiveri. Eier av Egelands jernverk og eidsvollmann Henrik Carstensen eide gården tidlig på 1800-tallet og brukte de store bygningene som lyststed og til festivitas. Bygningene brant 1903, og dagens våningshus i sveitserstil ble oppført med nye uthus. Den store låven (SEFRAK ID: 9013031) brant ikke, og er fra 1800-99. Foran låven er satt opp resepsjonsbygg for Rød Camping. Foto av kulturmiljøet fra ca. 1925 kan ses i SRH Å 2002: 123.

Miljøet grenser til kulturmiljø Vestlandske hovedvei (nr. 53).

Vurdering av hensynssonen

Hensynssonens formål antas å ha vært å bevare kulturmiljøet med tunstruktur og relasjon til veien (nr.53).

Kulturmiljøet er vurdert til å ha høy lokal, middels regional verdi. Hensynssonen foreslås videreført. Sonen bør få eget løpenummer.

Kilder

Søndeled III: 402ff.
http://www.srhl.no/risoer/roed.html
http://www.srhl.no/risoer/vestlandske.html

SRH Å 2002: 122ff.

Tunet på vestre Rød, mot sørøst.

Låven (SEFRAK ID: 9013031) med resepsjonsbygg i front, mot sørøst.

Låven (SEFRAK ID: 9013031), bakside, mot nordøst.

Våningshuset, mot sør.

Hensynssone 24: Jernverkshistorisk miljø Rødshammeren

Kulturmiljøet

Teknisk-industrielt kulturmiljø knyttet til produksjon av stangjern fra råjern med vannkraft i Rødshammeren 1714-1885. Rødshammeren var knyttet til driften på Egelands Verk, og ble opprettet delvis for å lette bøndenes leveranser av trekull.

Miljøet omfatter rester av stanghammeren, tre tufter etter arbeiderboliger, grunnmur til påbegynt masovn og steinsettinger/kaianlegg langs elvekanten. Østre halvdel av hensynssonen inneholder kulturminner knyttet til gårdsdrift - steingjerder (grensegjerde), husmannsplassen Plassen under Moen, Fantefjell (tradisjonsminne). Her er anlagt turstier med informasjonsskilt om kulturminnene. Gamle Risørvei (nr. 56) går gjennom hensynssonen (NB. feil kartfesting, se nr. 56).

Vurdering av hensynssonen

Bebyggelseplan for Hammeren-Nesodden ble vedtatt i 2002, inkludert gjeldende hensynssone for kulturminner. Den nordligste av arbeiderboligruinene er pent tilrettelagt i grøntområde ved parkeringsplassen. De to sørlige ruinene er sterkt tilgrodd. Ruiner av påbegynt stålovn må synest å ligge utenfor sonen, lenger ute langs kanalen. Det bør gjøres en kontrollregistrering av denne ruinen, og på dette grunnlaget bør hensynssonen utvides mot nord på østre side av kanalen. Sonen bør få eget løpenummer.

Kilder

Søndeled IV: 29ff.
Informasjonsskilt på stedet
http://www.srhl.no/risoer/roedshammeren.html
http://www.srhl.no/risoer/hammeren.html

Kartskisse på informasjonsskilt ved parkeringsplassen.

Den nordligste ruinen etter arbeiderbolig, mot sørvest.

Den mellomste ruinen etter arbeiderbolig, mot sørøst.

Mur/kaianlegg innerst i kanalen, mot øst.

Gamle Risørvei (jf. nr. 56) østover mellom hyttene, mot øst.

Hensynssone 25: Gårdsmiljø Lindland

Kulturmiljøet

Gårdsmiljø med bygninger, noe innmark og utmark. Kulturmiljøet omfatter: våningshus (SEFRAK ID: 90130212) fra 1700-24, modernisert, byttet vinduer i 1942, gangen ombygd og innvendig kledning i 1968; og ruin av uthus (SEFRAK ID: 90130213) fra 1700-24.

Vurdering av hensynssonen

Med forbehold om at det kan finnes kulturminner i hensynssonen som vi ikke har fanget opp: hensynssonens utstrekning synes noe vid i forhold til kultuminneverdiene. Sonen omfatter få kulturminner av middels/høy lokal verdi, lite innmark, og mye utmark.

Det bør vurderes om hensynssonen bør reduseres til miljøet rundt det eldre våningshuset, eller fjernes helt. Spesielt det store området øst i sonen bør vurderes: hvilke verdier finnes her?, hvilke verdier skal dette eventuelt fungere som en buffersone rundt? Hensynssonen bør få eget løpenummer dersom den videreføres.

Kilder

Søndeled III: 235f.

Hensynssonen i nordre grense, mot sør.

Hensynssonen i nordre grense, mot sørvest.

Våningshus (SEFRAK ID: 90130212), mot sørøst.

Våningshus (SEFRAK ID: 90130212), øst.

Våningshus (SEFRAK ID: 90130212), yngre uthus til venstre og nytt våningshus opp til høyre, mot nordøst.

Sonens vestgrense, yngre uthus, mot nord.

Hensynssone 26: Gårdsmiljø Øvre Lindland

Kulturmiljøet

Gårdsmiljø med tun med eldre våningshus, stabbur av uviss alder og nyere uthus. Våningshuset (SEFRAK ID: 90130214) er ikke tidfestet i registeret. Trolig inneholder huset en eldre del (den søndre delen), men er i stor grad tilbygd mot nord. Matrikkelen inneholder vanligvis informasjon om endringer i SEFRAK-bygg kode A/rød. Det er ikke tilfelle her. Matrikkelen omfatter heller ikke stabburet (SEFRAK ID: 90130215). Av denne grunn mistenker vi at stabburet som i dag står på eiendommen bare inneholder deler av det opprinnelige stabburet. Dette er usikkert. Låvebygningen er trolig fra tidlig 1900-tall, med yngre tilbygg i sør og øst.

Vurdering av hensynsson

Vi vurderer kulturmiljøet til å ha middels lokal verdi. Dersom hensynssonen skal videreføres bør stabburets status kontrolleres - er dette det opprinnelige stabburet, om så, i vilken grad er det modernisert? Sonen bør få eget løpenummer dersom den videreføres.

Kilder

Søndeled III: 233.

Våningshus (SEFRAK ID: 90130214) til venstre, stabbur til høyre, mot øst.

Stabbur, mot sørøst.

Våningshus (SEFRAK ID: 90130214), vestside, mot øst.

Våningshus (SEFRAK ID: 90130214), østside, mot øst.

Låve, mot nord.

Låve, mot vest.

Hensynssone 27: Steinalder aktivitetsmiljø Bjerkheim

Kulturmiljøet

Hensynssonen ligger i et dalføre i utmark på bruket Bjerkheim under gården Nautenes. Området grenser i sør opp til automatisk fredet bosetning- aktivitetsplass fra steinalder (ASK ID 151466), og like vest for denne igjen ligger en lignende lokalitet (ASK ID 151467). Disse lokalitetene ble påvist ved arkeologiske registreringer knyttet til reguleringsarbeid for Sandvikbukta i 2012. Flint ble da påvist i veiskjæringene til veien fra Hjembu gård til fritidsboligen gbnr 40/23. Veien synes å ha blitt opparbeidet mellom 2004 og 2009. Da vi ikke har informasjon om kulturminner (bygninger, ruiner, anlegg) innenfor sone 27, antar vi at hensynssonen ble opprettet med tanke enten på a) høyt potensial for funn av automatisk fredete kulturminner, og/eller b) som ledd i bevaring av lesbarhet i miljøet for steinalderboplassene. På vår befaring ble det plukket opp tre flintavslag i skjæringene på sider av veien i hensynssonen. Dette indikerer høyt potensial for videre funn ved eventuelle inngrep, som for eksempel utbedring av veien.

Vurdering av hensynssonen

Hensynssonen omfatter et område med høyt potensial for automatisk fredete kulturminner (steinalder). Hensynssonen foreslås videreført. Sonen bør få eget løpenummer.

Kilder

Utklipp fra Askeladden med det to fredete lokalitetene og området med hensynssone.

Flintavslag, plukket i hensynssonen.

Mot nord.

Hensynssone 28: Gårdsmiljø Bjerkheim

Kulturmiljøet

Gårdsmiljø med bygninger, tun, innmark og strandsone. Våningshus (SEFRAK ID: 90121315), låve (SEFRAK ID: 90121316), og båthus (SEFRAK ID: 90121317), alle fra 1875-99. Trolig er bygningene oppført av eieren skipsfører Omund Torsen tidlig i 1890-årene. Framfor våningshuset er oppmurte rester av det som kan ha vært et hageanlegg.

Matrikkelen inneholder ingen informasjon om endringer på bygningene. Våningshuset har et nytt tilbygg i nord, ny taktekke på hele taket etter tilbygget. Båthuset har et tilbygg mot øst med pipe og vindu. Muligens er dette et bryggerhus av same alder.

Vurdering av hensynssonen

Hensynssonens formål antas å ha vært å bevare kulturmiljøet med bygninger, tun, dyrket mark, og relasjonn til sjøen.

Kulturmiljøet er vurdert til å ha høy lokal, middels til høy regional verdi. Hensynssonen foreslås videreført. Sonen bør få eget løpenummer.

Kilder

Søndeled III: 277.

Fra venstre: båthus (SEFRAK ID: 90121317), våningshus (SEFRAK ID: 90121315) og låve (SEFRAK ID: 90121316), mot nord.

Våningshus (SEFRAK ID: 90121315), litt av tilbygget synes lengst til høyre, mot nord.

Innmark, mot øst.

Hensynssone 29: Gårdsmiljø Nautenes

Kulturmiljøet

Gårdsmiljø med bygninger, tun, innmark og strandlinje. Eiendommen var eid av kjøpmann Andreas Halvorsen i perioden 1853-1906. Våningshuset (SEFRAK ID: 90121318) fra 1825-49, ble bygd om av Halvorsen i 1853. Stabburet (SEFRAK ID: 90121320) fra 1850-74 er i dag etter alt å dømme fjernet eller vesentlig ombygd. Ruin av låve (SEFRAK ID: 90121319) fra 1850-74, er fjernet og ny driftsbygning reist på stedet.

Vurdering av hensynssonen

Hensynssonens formål antas å ha vært å bevare kulturmiljøet med bygninger, tun, dyrket mark, og relasjonen til sjøen. Vi antar at vestgrensen er dratt gjennom "stabburet" for å varsle hensyn i fasaden mot miljøet rundt våningshuset. Kulturminneverdiene i området ligger i dag i stor grad i våningshuset

Kulturmiljøet er vurdert til å ha høy lokal, middels regional verdi. Hensynssonen foreslås videreført. Sonen bør få eget løpenummer.

Kilder

Søndeled III: 276f.

Våningshuset (SEFRAK ID: 90121318) til høyre, mot nordvest.

Våningshus (SEFRAK ID: 90121315), litt av tilbygget synes til venstre, mot nord.

Vestgrense for sonen, stabburet (SEFRAK ID: 90121320) til høyre.

Området mellom våningshuset (SEFRAK ID: 90121315) og Skudvika.

Hensynssone 30: Lyststedmiljø Bosvik Søndre

Kulturmiljøet

Hovedbygning på lystgården Bosvik Søndre, trolig oppført av Nils Ellefsen i 1756, er vedtaksfredet (ASK IS 86987). Fra hovedbygningen til sjøen går en stenoppbygd gangvei med formede trær som allé. Hensynssonen strekker seg til vei i sør og vest, til sjø i øst. I nord skjærer grensen gjennom et større lager-/kontorbygg, oppført der uthuset til lystgården tidligere stod. Mellom dette og hageanlegget ved hovedbygningen er planert til parkering, det samme er området mellom hage og vei i vest.

Vurdering av hensynssonen

Sonen ble trolig opprettet for å bevare hovudbygningen og de nærmeste omgivelsene med allé og hageanlegg. Hageanleggene har trolig strukket seg lenger nord, rundt de store drivhusene. Henynssonen omfatter i dag områder som er planert og asfaltert, og deler av tomt for nytt lager/kontorbygg. Selv om områder er planert, bør de ikke åpnes for videre bygging som vil stenge inne hovedbygningen også i vest. H ensynssonen bør justeres i forhold til lager/kontorbygg og følge det inngjerdede hageanlegget. Med disse justeringer foreslås hensynssonen videreført. Sonen bør få eget løpenummer.

Kilder

SRH Å 2009: 149f.

Oversikt, hovedbygning (ASK IS 86987) til venstre, mot vest.

Oversikt, hovedbygning (ASK IS 86987), mot nordøst.

Hageanlegg med allé og steinlagt gangvei, mot nordvest.

Hensynssone 31: Gårds- og båtbyggermiljø Østernes

Kulturmiljøet

Gårds- og båtbyggermiljø med eldre våningshus og trolig teknisk-industrielle kulturminner fra lang båtbyggertradisjon. Risørs omfattende båtbyggervirksomhet på 1800-tallet startet trolig med Østernes (og Barmen) rundt 1800. Våningshuset (SEFRAK ID: 90121025) fra 1825-49 er restaurert (i 1982). Det er uvisst i hvilken grad det oppmurte kaianlegget og sjøboden kan knyttes til båtbyggertradisjonen på Østernes. Strandlinjen er forøvrig preget av større treplattinger av ny dato.

Vurdering av hensynssonen

Sonen er identisk med eiendommen gbnr. 9/24, utskilt fra gbnr. 9/3 i 1982. Hensynssonens formål antas å ha vært å bevare kulturmiljøet med bygninger, tun, dyrket mark, og relasjonen til sjøen.

Kulturmiljøet er vurdert til å ha høy lokal, middels regional verdi. Det bør gjøres en nærmere undersøkelse for å avklare alder og funksjon til sjøboden og kaianlegget. Med dette forbehold foreslås hensynssonen videreført. Sonen bør få eget løpenummer.

Kilder

Søndeled III: 105f.

Våningshuset (SEFRAK ID: 90121025) til venstre, mot nordvest.

Sjøbod og treplattinger, mot øst.

Sjøbod, treplatting, og oppmurt kai, mot nordøst.

Hensynssone 32: Gårdsmiljø Nedre Lindland

Kulturmiljøet

Gårdsmiljø med bygninger, tun og innmark. Eldre bygningsmasse omfatter: våningshus (SEFRAK ID: 9013028) fra 1775-99, påbygd leilighet mot øst i 1960; bryggerhus (SEFRAK ID: 9013029) fra 1850-74, ombygd innvendig med panel og hems i 1967; og uthus (SEFRAK ID: 90130210) fra 1775-99, ingen endringer registrert i Matrikkelen. Våningshuset har også fått tilbygd veranda mot sørøst.

Vurdering av hensynssonen

Avgrensing av sonen følger i stor grad eiendomsgrenser. Hensynssonens formål antas å ha vært å bevare kulturmiljøet med bygninger, tunstruktur, og dyrket mark.

Kulturmiljøet er vurdert til å ha høy lokal, middels regional verdi. Hensynssonen foreslås videreført. Sonen bør få eget løpenummer.

Kilder

SRH Å 2010: 149f.

Bryggerhus (SEFRAK ID: 9013029) i midten, våningshus (SEFRAK ID: 9013028) til høyre, mot nordøst.

Våningshus (SEFRAK ID: 9013028) til venstre, bryggerhus (SEFRAK ID: 9013029) til høyre, mot øst.

Uthus (SEFRAK ID: 90130210), mot nordvest.

Bryggerhus (SEFRAK ID: 9013029), mot øst.

Nordre del av hensynssonen, mot nordvest.

Sørøstre del av hensynssonen, mot sørøst.

Hensynssone 33: Gårdsmiljø Fjebu

Kulturmiljøet

Gårdsmiljø med bygninger, tun, innmark og strandlinje. Våningshuset ble oppført av Ånon Olsøn noe etter 1791 (SEFRAK ID: 901 210 10), modernisert i 1952. Utedo (?) og låvebygning av nyere dato.

Vurdering av hensynssonen

Hensynssonens formål antas å ha vært å bevare kulturmiljøet med bygninger, tunstruktur, og relasjonen til sjøen. Kulturmiljøet er vurdert til å ha høy lokal, middels til høy regional verdi. Hensynssonen foreslås videreført. Sonen bør få eget løpenummer.

Kilder

Søndeled III: 105.

Våningshuset (SEFRAK ID: 901 210 10), mot sør.

Våningshuset (SEFRAK ID: 901 210 10), mot nordøst.

Strandlinjen i hensynssonen, mot nordøst.

Utedo (?) til venstre, uthus til høyre, mot nord.

Sørvestre del av hensynssonen, veifaret videre, mot sørvest.

Nordre del av hensynssonen, mot nordøst.

Hensynssone 34: Lyststeds- og gårdsmiljø Omland

Kulturmiljøet

Opprinnelig lystgård, hovedbygningen fra ca. 1810 er vedtaksfredet (ASK ID 87103). Til dette tunet hører også grisehus (nå lekestue) (SEFRAK ID: 901 210 4) fra 1775-99; bryggerhus (SEFRAK ID: 901 210 3) fra 1775-99, skiftet kledning og vinduer i 1989; og driftsbygning av nyere dato. En stensatt båtlandingsplass er også fra lystgårdtiden. Fra 1860-årene ble denne eiendommen drevet som gårdsbruk. Hensynssonen omfatter også nabobruket i øst (br. 3), med vedbu (SEFRAK ID: 901 210 8) fra 1850-74, tilbygd mot nord ca. 1900; låve (SEFRAK ID: 901 210 9) fra 1825-49, tilbygd mot øst ca. 1921, i dag til nedfalls; våningshus i sveitserstil fra. ca. 1920, og et mindre uthus yngre enn 1900.

Vurdering av hensynssonen

Hensynssonens formål antas å ha vært å bevare kulturmiljøet rundt den fredede hovedbygningen, med bygninger, tunstruktur, innmark og relasjonen til sjøen. Kulturmiljøet er vurdert til å ha høy lokal og høy regional verdi. Hensynssonen foreslås videreført. Sonen bør få eget løpenummer.

Kilder

Søndeled III: 126ff.

Oversikt, tilkomstvei til venstre, mot sørøst.

Dyrket mark lengst nord, mot nordøst.

Oversikt, yngre driftsbygning midt i bildet, mot sørvest.

Strandlinjen i hensynssonen, mot nordvest.

Låve (SEFRAK ID: 901 210 9), mot vest.

Vedbu (SEFRAK ID: 901 210 8), våningshus i sveitserstil, mot nord.

Vedtaksfredet hovedbygning (ASK ID 87103) til venstre, bryggerhus (SEFRAK ID: 901 210 3) i midten, og yngre driftsbygning til høyre, mot vest.

Tunet i sørøst, mot sørvest.

Hensynssone 35: Isproduksjonsmiljø Kvernkilen

Kulturmiljøet

Kulturmiljøet omfatter dalføret mellom Kvernvann og Kvernkilen, samt østsiden av Kvernkilen. I dalføret finnes er rekke spor etter frakt av isblokker, og i sørøst finnes murer etter lagerhus til isblokkene. Det skal ha vært tre slike ishus i området. Videre skal det finnes fortøyningsbolter og -ringer i fjellet rundt Kvernkilen, og forekomster av ballastplanter. Isproduksjonen i Kvernkilen startet i 1860-70 årene.

Vurdering av hensynssonen

Hensynssonens formål antas å ha vært å bevare kulturmiljøet med spor etter produksjon og utskiping av is. Kulturmiljøet er vurdert til å ha høy lokal og høy regional verdi. Det bør gjøres en grundigere registrering av kulturminner i sonen. For å bedre kunne beskytte enkeltminner mot skade ved for eksempel rydding av skog eller etablering av gangstier, er det avgjørende med god kartfesting og beskrivelse. Hensynssonen foreslås videreført. Sonen bør få eget løpenummer.

Kilder

SRH Å 1988: 158
SRH Å 1992: 243f.
SRH Å 2012

Fra hensynssonens nordøstre ende, Kvernvann, mot nord.

Parti fra dalføret mellom Kvernvann og Kvernkilen, mot sørvest.

Fra bunnen av Kvernkilen, mot sørvest.

Innerst i Kvernkilen, mot nord.

Rester av oppmuringer, trolig relatert til isdriften.

Lengst sørøst i sonen, ishusmurer i midten, mot sørøst.

Hensynssone 36: Gårds- og losmiljø Åsmundshavn

Kulturmiljøet

Gårdsmiljø, tun og strandeiendom utskilt fra br. 23, "Nedre Åsmundshavn", i 1981. Gården var bosted for loser fra tidlig 1700-tall til midten av 1800-tallet. Våningshuset (SEFRAK ID: 901 211 15) er fra 1875-99, tilbygd i 1930-årene, større ombygging i 1984.

Vurdering av hensynssonen

Hensynssonens formål antas å ha vært å bevare kulturmiljøet med bygninger, tunstruktur, dyrket mark, og spesielt relasjonen til sjøen. Man bør vurdere om sonen burde utvides mot vest og nord, for å omfatte flere eldre steingjerder (avmerket i FKB-kart). Disse er helt klart en del av kulturmiljøet. Det bør også undersøkes om det kan finnes spor som kan knyttes direkte til losvirksomheten, for eksempel utkikksposter.

Den oppmurte strukturen på høydedraget 130m vest for tunet, kunne tenkes å ha vært brukt i denne forbindelse (her bør man prøve å få avklart alder og funksjon).

Kulturmiljøet er vurdert til å ha høy lokal, middels regional verdi. Hensynssonen foreslås utvidet for å omfatte steingjerder i vest og nord. Sonen bør få eget løpenummer.

Kilder

Søndeled III: 49.

Nedre Åsmundhavn, mot sørvest.

Steingjerde vest for sonen, mot øst.

Hva er dette? Oppmurt vern på høydedraget 135m rett est for låven.

Våningshuset (SEFRAK ID: 901 211 15) til venstre, mot sørøst.

Hensynssone 37: Gårds- og sjøfartsmiljø Fiesund

Kulturmiljøet

Gårdsmiljø med stort innslag av sjøfartshistorie. Her var los- og rostasjon med en stab av rorskarer som kunne leies av reisende, og her var vertshus. Bevart eldre bygningsmasse omfatter våningshus og rostasjon fra ca. 1860 (SEFRAK ID: 901 211 39, lengst sør), kledning, vinduer og pipe skiftet rundt 1980, en del modernisering fra brei til smal pipe, dobbel til enkel hoveddør, ekstra vindu mot nord; gårdstun (nordøst for rostasjon) med våningshus (SEFRAK ID: 901 211 34), vinduer skiftet i 1985, endret vindustruktur i sør; bryggerhus (SEFRAK ID: 901 211 35) tilbygd soverom i 1949-50, modernisert innvendig; og vedbu (SEFRAK ID: 901 211 37), ombygd til garasje i 1970-årene; alle fra 1850-74. Nordøst for dette tunet lå ruin av sjøbod (SEFRAK ID: 901 211 36) fra 1850-74, nå fjernet og ny bygning oppført. Lengst nordøst i sonen ligger et våningshus oppført i 1932 med et mindre uthus, trolig fra samme tid.

Vurdering av hensynssonen

Hensynssonens formål antas å ha vært å bevare kulturmiljøet med bygninger, tunstruktur og spesielt den tette relasjonen til sjøen. Sonen har en hensiktsmessig og naturlig avgrensing til halvøya. Kulturmiljøet er vurdert til å ha høy lokal, middels regional verdi. Hensynssonen foreslås videreført. Sonen bør få eget løpenummer.

Kilder

Søndeled III: 59f.

Sørlig del av sonen, rostasjonen (SEFRAK ID: 901 211 39) er det hvite huset bak til høyre, mot øst.

Sørligste del av sonen, rostasjonen (SEFRAK ID: 901 211 39) er det hvite huset bak til venstre, mot øst.

Bygg oppført på ruin av sjøbod (SEFRAK ID: 901 211 36) til venstre, mot sørøst.

Våningshus og uthus 1930-årene, nord i sonen, mot sørøst.

Garasjebygget til venstre over veien, er også omfattet av hensynssonen, mot nordøst.

Bebyggelsen nordvest for rostasjonen (SEFRAK ID: 901 211 39), denne skimtes bakerst til venstre, mot sør.

Tunet med våningshus (SEFRAK ID: 901 211 34), bryggerhus (SEFRAK ID: 901 211 35) og vedhus (SEFRAK ID: 901 211 37) til venstre, mot sørvest.

Biloppstillingsplassen som er etablert og utvidet nordvest i sonen, mot vest.

Hensynssone 38: Gårds- og grendemiljø Fie

Kulturmiljøet

Gårdsmiljø med innslag av skolehistorie, skipsbyggings- og sjøfartshistorie. Tunet i sørvest omfatter våningshus (SEFRAK ID: 901 211 21) fra 1850-74, brukt en periode som skole, bosted for båtbygger, restaurert 1968-69, nye/endrede vinduer, skiftet tak og kledning, innvendig modernisering; låve (SEFRAK ID: 901 211 22) fra 1800-99; og to nye, mindre bygninger. Nord for dette, men sør for veien, ligger en nyere fritidsbolig, en potetkjeller til tunet i sør (SEFRAK ID: 901 211 23), uten datering, og et uthus tilhørende tunet nord for veien, sannsynligvis fra 1900-1950. Tunet nord for veien omfatter våningshus (SEFRAK ID: 901 211 29) fra 1800-99, tilbygd og modernisert i 1961, skiftet kledning og vinduer; samt flere yngre bygninger, låve, garasjer mm. Tunet øst for veien omfatter våningshus (SEFRAK ID: 901 211 30) fra 1825-49, modernisert i 1950-årene, takrøstet snudd og vinduer endret. Låven (SEFRAK ID: 901 211 31) fra 1850-74 er revet 1990-2004. Sør for dette, vest for veien ligger et bolighus med tilbygd garasje, uviss alder. I sørøst skjærer grensen gjennom to mindre bygninger av uviss funksjon og alder, der spesielt det vestlige synes å være et eldre uthus eventuelt sjøbod, og med klare miljøskapende verdier.

Vurdering av hensynssonen

Hensynssonens formål antas å ha vært å bevare kulturmiljøet med bygninger, tunstruktur internt og mellom tunene. Det bør vurderes om sonen skal utvides til også å omfatte det eldre våningshuset på gbnr. 4/72 i øst (SEFRAK ID: 901 211 33) fra 1775-99. Alder og funksjon på bygningene lengst sørøst i sonen bør avklares, og sonen bør justeres slik at de omfatter også disse. Kulturmiljøet er vurdert til å ha høy lokal, middels til høy regional verdi. Hensynssonen foreslås videreført med utvidelser. Sonen bør få eget løpenummer.

Kilder

Søndeled III: 55ff.

Tunet i sørvest med våningshus (SEFRAK ID: 901 211 21), mot sørvest.

Potetkjeller (SEFRAK ID: 901 211 23) og uthus til venstre for veien, uthus og våningshus (SEFRAK ID: 901 211 29) til høyre, mot nordvest.

Våningshus (SEFRAK ID: 901 211 29), mot nordøst.

Våningshus (SEFRAK ID: 901 211 30), umalt kledning, og litt av våningshuset (SEFRAK ID: 901 211 33). Grensen går mellom disse. Mot nord.

Bolighus med garasje vest for veien i sørøstre del av sonen, mot sørvest.

Østre del av sonen, mot nord.

Sørøstre del av sonen, mot sørøst.

Mulig uthus/sjøbod i sørøstre grense for sonen, mot vest.

Hensynssone 39: Gårdsmiljø Sildvika

Kulturmiljøet

Gårdmiljø med tun og nærmeste innmark i Sildvika under Fie. Våningshus (SEFRAK ID: 901 211 45) fra 1775-99, ny kledning, ny pipe, tilbygd i sør og vest. Tilbygg i sør og vest fra etter 1990. Naustet er bygget etter 1990, det samme er garasjetilbygget og det mindre bygget sør for låven (sml. eldre ØK kart). I dag er verdien i kulturmiljøet noe redusert siden det eneste registrerte enkeltminnet med høy alder, våningshuset, er tilbygd og modernisert.

Vurdering av hensynssonen

Hensynssonens formål antas å ha vært å bevare kulturmiljøet med bygninger, tunstruktur og relasjonen til sjøen. Kulturmiljøet er vurdert til å ha middels lokal, middels regional verdi. Kommunen bør revurdere hensynssonen, gjerne med basis i en ny gjennomgang av alder på alle bygningene.

Kilder

Søndeled III: 64.

Våningshuset (SEFRAK ID: 901 211 45) i midten, mot vest.

Våningshuset (SEFRAK ID: 901 211 45), naust og strandlinje.

Uthus med tilbygd garasje i sør, mot nordvest.

Sildvika, mot nord.

Hensynssone 40: Gårdsmiljø Lindstøl

Kulturmiljøet

Gårdsmiljø med bygninger, tun og innmark på Lindstøl gbnr. 6, "Østre bruk". Bosted for skipsbygger Erik Lindstøl som grunnla Lindstølverven. Miljøet omfatter våningshus (SEFRAK ID: 901 210 31) fra 1825-49, påbygd og modernisert i 1951; og bryggerhus (SEFRAK ID: 901 210 32) fra 1875-99.

Vurdering av hensynssonen

Hensynssonens formål antas å ha vært å bevare kulturmiljøet med bygninger, tunstruktur og innmark. Kulturmiljøet er vurdert til å ha høy lokal, middels regional verdi. Kommunen bør vurdere å utvide sonen til å omfatte potetkjelleren (SEFRAK ID: 901 210 33), fra 1850-74, sør for veien. Hensynssonen foreslås videreført, eventuelt med utvidelse mot sør. Sonen bør få eget løpenummer.

Kilder

Søndeled III: 116f.

Østlig del av sonen, driftsbygning ligger utenfor, mot nordøst.

Vestlig del av sonen, mot vest.

Våningshus (SEFRAK ID: 901 210 31) til venstre og bryggerhus (SEFRAK ID: 901 210 32) til høyre, mot nordvest.

Potetkjelleren (SEFRAK ID: 901 210 33) sør for hensynssonen, mot øst.

Våningshus (SEFRAK ID: 901 210 31), mot nordvest.

Bryggerhus (SEFRAK ID: 901 210 32), mot nordvest.

Hensynssone 41: Gårdsmiljø Østebø

Kulturmiljøet

Gårdsmiljø med bygninger, tun, innmark, strandlinje og noe utmark. Våningshuset (SEFRAK ID: 901 210 18) er fra 1600-24, og ble brukt som bosted for residerende kappelan 1658-c. 1710. Eieren Ole Ellefsen hadde i 1820-årene tilknytning til den kjende forbryteren Ole Høyland og ble dømt til straffarbeid for heleri. Bygningen fikk tilbygd gang oppe og nede i 1911. Stabburet (SEFRAK ID: 901 210 19) er fra 1600-99. Låven (SEFRAK ID: 901 210 20) fra 1850-74 er i dag ruin. Øst for tunet ligger ruin etter vedhus (SEFRAK ID: 901 210 21) fra 1600-24. Om alderen på bygningene er det andre steder nevnt at Mads Andersen bygde de bygningene som "enda stod i 1882" i 1760-årene, altså ikke 1600-tallet (Søndeled III: 121).

Vurdering av hensynssonen

Hensynssonens formål antas å ha vært å bevare kulturmiljøet med bygninger, tunstruktur, innmark og relasjonen til sjøen. Kulturmiljøet er vurdert til å ha høy lokal, høy regional verdi. Hensynssonen foreslås videreført. Sonen bør få eget løpenummer.

Kilder

Søndeled III: 121.

Låven (idag ruin) (SEFRAK ID: 901 210 20) midt i bildet, mot nordvest.

Våningshuset (SEFRAK ID: 901 210 18) og stabburet (SEFRAK ID: 901 210 19), mot øst.

Våningshuset (SEFRAK ID: 901 210 18) og stabburet (SEFRAK ID: 901 210 19), mot nord.

Kaianlegg av nyere dato, mot vest.

Strandsonen i vest, mot sørvest.

Innmark og strandsone i vest, mot nord

Hensynssone 42: Lyststedsmiljø Engholmen

Kulturmiljøet

Lystsstedsmiljø med bygninger, tun, innmark og noe utmark. Miljøet har lyststedshistorie tilbake til 1766. Gårdsbestyrerne bodde gjerne på landsiden på Nordjordet. Sentralt i miljøet ligger den herskapelige hovedbygningen (SEFRAK ID: 90120810) oppført av distriktslege Carsten Henrik Scheen i 1850-årene og et stabbur (SEFRAK ID: 901 208 11) fra 1750-74, ombygd til bryggerhus i 1920-årene, senere brukt som sommerhus. I strandsonen i nordøst ligger et naust, bygd etter 1990, eventuelt på eldre nausttuft. I strandsonen i nordvest ligger et større planert anlegg, muligens en sportsbane tilknyttet lyststedet. Ved tilkomstveien ved landsiden ligger et større uthus av uviss alder (yngre enn 1900), og et mindre uthus, også av uviss alder (yngre enn 1900). Hovedbygningen har blitt karakterisert som landets fineste senempirehus.

Vurdering av hensynssonen

Hensynssonens formål antas å ha vært å bevare kulturmiljøet med bygninger, tunstruktur, innmark og relasjonen til sjøen både mot landsiden og mot nord. Kulturmiljøet er vurdert til å ha høy lokal og høy regional verdi. Man bør forsøke å få avklart idrettsbanen i nordvest, dens alder og eventuelle relasjon til lyststedet. På dette grunnlaget bør en vurdere å utvide sonen til å omfatte også (hele) dette anlegget. Hensynssonen foreslås videreført. Sonen bør få eget løpenummer.

Kilder

Søndeled III: 138ff.
SRH Å 1993: 384,

Nordvestre strandsone med idrettsbane, mot sørvest.

Nordøstre strandsone med båthus, mot sørøst.

Båthus og hovedbygning (SEFRAK ID: 901 208 10), mot sørvest.

Hovedbygningen (SEFRAK ID: 901 208 10), med uthus av nyere dato til høyre, mot nordvest.

Driftsbygning sørvest i sonen, mot vest.

Hensynssone 43: Strandsittermiljø Langsand

Kulturmiljøet

Miljøet omfatter fire strandsittersplasser, første leiekontrakter er fra 1839, da av sjøfolk og sagbruksarbeidere. Den eldste bevarte bebyggelsen er fra 1825-49. Hensynssonen omfatter fire eiendommer med hvert sitt tun, fra nord: våningshus (SEFRAK ID: 901 203 3) (gavlen mot sjøen indikerer høy alder), med yngre naust; våningshus (SEFRAK ID: 901 203 2), fra 1825-49, tilbygd kjeller og gang, med yngre naust; våningshus (SEFRAK ID: 901 203 1) fra 1850-74, om- og tilbygd 2013, med yngre uthus; og i sør, nytt våningshus med bryggerhus (SEFRAK ID: 901 203 4). De to eiendommene i midten har større kaianlegg i betong/naturstein av ny dato.

Vurdering av hensynssonen

Hensynssonens formål antas å ha vært å bevare kulturmiljøet med bygninger, tunstruktur, og relasjonen til sjøen. Verdiene i miljøet er noe redusert siste år først og fremst ved endring av våningshus (SEFRAK ID: 901 203 1), og kaianleggene i betong/naturstein. Kulturmiljøet er vurdert til å ha høy lokal, middels til høy regional verdi. Hensynssonen foreslås videreført. Sonen bør få eget løpenummer.

Kilder

Søndeled III: 139f.
SRH Å 1993: 385

Oversikt, mot sørøst.

Oversikt, mot sør.

Yngre naust og våningshus (SEFRAK ID: 901 203 3) til venstre, våningshus (SEFRAK ID: 901 203 2) med yngre uthus/hytte til høyre.

Våningshus (SEFRAK ID: 901 203 1) fra 1850-74, med yngre uthus til venstre; bryggerhus (SEFRAK ID: 901 203 4) i midten, yngre våningshus til høyre.

Hensynssone 44: Lyststedsmiljø Sundet

Kulturmiljøet

Eiendommen ble kjøpt av skipsreder J.W.Prebesen sn. i 1844. Han satte opp den herskapelige hovedbygningen (SEFRAK ID: 901 203 5) noe etter 1856. Sønnen konsul J.W. Prebensen jn. bygde om hovedbygningen, satte opp en rekke uthus og gav terrenget et parkpreg. Under siste krig ble eiendommen brukt av tyskerne som arbeidsleir (Organisasjon Todt). I 1956 ble eiendommen overtatt av staten og hovedbygningen ble en tid brukt som pleiehjem for psykisk utviklingshemmede. I tillegg til hovedbygningen omfatter sonen også "Biljarden" (hagebygning) (SEFRAK ID: 901 203 11), fra 1890-99, i sørøst; bryggerhus (SEFRAK ID: 901 203 12), fra 1900-24, ombygd til garasje ca 1950, i sør; dukkehus/lekestue (SEFRAK ID: 901 203 13), fra 1900-24, endret taktekke (shingel), i sørvest; "Strandhuset" (SEFRAK ID: 901 203 14), fra 1850-74, med uthus (SEFRAK ID: 901 203 15), fra 1850-74, i nordvest; og sportsbane i nordøst.

Vurdering av hensynssonen

Hensynssonens formål antas å ha vært å bevare kulturmiljøet med bygninger, tunstruktur, og relasjonen til sjøen på tre kanter.

Kulturmiljøet er vurdert til å ha høy lokal og høy regional verdi. Hensynssonen foreslås videreført. Sonen bør få eget løpenummer.

Kilder

Søndeled III: 140f.
SRH Å 1993: 386f.

Sundet med hovedbygning (SEFRAK ID: 901 203 5) og dukkehuset (SEFRAK ID: 901 203 13) til høyre, mot sørøst.

"Biljarden" (SEFRAK ID: 901 203 11) til venstre, hovedbygningen (SEFRAK ID: 901 203 5) i midten, og alléen, mot vest.

Idrettsbanen i nordøst, mot øst.

"Strandhuset" (SEFRAK ID: 901 203 14) med uthus (SEFRAK ID: 901 203 15) til høyre, mot nordvest.

Kaianlegg til ventre, "Strandhuset" (SEFRAK ID: 901 203 14) til høyre, mot vest.

Hensynssone 45: Lyststeds-, sagbruks- og verftsmiljø Leikerøya

Kulturmiljøet

Leikerøya var sammen med Risøya eid av handelsborgere i Risør, og var tidlig en viktig omlastingsplass for tømmereksport. Miljøet omfatter i nord teknisk-industrielle kulturminner knyttet til Lillebom dampsag og skipsverft: lagerbygningen (SEFRAK ID: 901 117 23) og "Høvleriet" (SEFRAK ID: 901 117 23), begge fra 1875-99. Øst for disse ligger en nyere fritidsbolig, og tidligere administrasjonsbygg (SEFRAK ID: 901 117 28), fra 1875-99, nå brukt som fritidsbolig.

I sør og vest ligger lyststedene, i vest bolighuset i "Nordvik" (SEFRAK ID: 901 117 25), fra 1800-99, med båtbod (SEFRAK ID: 901 117 26), fra 1875-99 og brønn (SEFRAK ID: 901 117 27), fra 1875-99. I sør ligger "Strandhuset" (SEFRAK ID: 901 117 18), med brønn (SEFRAK ID: 901 117 20), "Havehuset" (SEFRAK ID: 901 117 21), verkstedbygg/sjøbod (SEFRAK ID: 901 117 17) og ruin etter låve (SEFRAK ID: 901 117 19). Eiendommen var eid av Nicolay Prebensen (1874-1885), senere broren konsul J.W. Prebensen (1885-1935) som grunnla sagbruket og verftet. Bygningsmassen skriver seg fra Prebensenbrødrene sin tid.

Vurdering av hensynssonen

Hensynssonens formål antas å ha vært å bevare kulturmiljøet med bygninger, anlegg, og relasjonen til sjøen. Kulturmiljøet omfatter den delen av Leikerøya som ikke er naturreservat (Randvik-Store Furuøya-Leikerøya naturreservat). Miljøet har høy lokal og høy regional verdi og sonens utforming er hensiktsmessig. Hensynssonen foreslås videreført. Sonen bør få eget løpenummer.

Kilder

Søndeled III: 228f.

Oversikt, mot sørøst.

Lagerbygning (SEFRAK ID: 901 117 23) og "Høvleriet" (SEFRAK ID: 901 117 23) til høyre, mot sørøst.

Nyere fritidsbolig til venstre, bolighus (SEFRAK ID: 901 117 21) bakerst til høyre, bolighus (SEFRAK ID: 901 117 18) framom, og verkstedbygg/sjøbod (SEFRAK ID: 901 117 17) lengst til høyre, mot øst.

Hensynssone 46: Gårdsmiljø Vardøya

Kulturmiljøet

Kulturmiljøet omfatter bygningsmasse, tun, innmark og noe utmark. Eldre bygningsmasse omfatter våningshus (SEFRAK ID: 901 309 67), bryggerhus (SEFRAK ID: 901 309 69) og låve (SEFRAK ID: 901 309 68) fra 1850-99. Kulturmiljøet omfatter også et sannsynlig gravfelt fra yngre bronsealder/eldre jernalder som med noe usikkerhet er kartfestet til innmarken mellom og sør for bygningene. Dette har uavklart vernestatus i Askeladden (ASK ID 218185).

Vurdering av hensynssonens formål

Hensynssonens formål antas å ha vært å bevare kulturmiljøet med bygninger, tunstruktur og relasjonen til havn/sjø. Kommunen bør vurdere å utvide sonen mot øst og sørøst for å inkorporere de automatisk fredete gravrøysene (ASK ID 115297 og ASK ID 218184). Ved eventuelle reguleringssaker i strandlinjen eller rundt disse, til trolig vernestyresmaktene komme med innsigelser.

Kulturmiljøet er vurdert til å ha høy lokal og høy regional verdi. Hensynssonen foreslås utvidet mot øst og sørøst. Sonen bør få eget løpenummer.

Kilder

Søndeled III: 223ff.

Oversikt, mot sørøst.

Fra venstre: bryggerhus (SEFRAK ID: 901 309 69), våningshus (SEFRAK ID: 901 309 67), låve (SEFRAK ID: 901 309 68) (bak treet). Til høyre ligger fritidsbolig av nyere dato. Mot sørøst.

Hensynssone 47: Gårdsmiljø Husås

Kulturmiljøet

Gårdsmiljø med bygninger, tun, og noe inn- og utmark. Eldre bygningsmasse: stort våningshus (SEFRAK ID: 901 308 43) fra 1725-49, tilbygd i sør og vest, ukjent tid, tilbygd i 1993 mot nord/øst. Miljøet omfatter ellers tre større uthus og et mindre uthus.

Vurdering av hensynssonen

Hensynssonens formål antas å ha vært å bevare kulturmiljøet med bygninger, tunstruktur, og nærmeste innmark.

Kulturmiljøet er vurdert til å ha høy lokal, middels regional verdi. Hensynssonen foreslås videreført. Sonen bør få eget løpenummer.

Kilder

Søndeled III: 170f.

Våningshus (SEFRAK ID: 901 308 43), mot sørvest.

Våningshus (SEFRAK ID: 901 308 43), mot øst.

Låve med sval og våningshus (SEFRAK ID: 901 308 43), mot sørøst.

Uthus lengst nordvest, mot nordvest.

Våningshus (SEFRAK ID: 901 308 43), veranda i sørvest, mot sørøst.

Våningshus (SEFRAK ID: 901 308 43) og uthus, mot sør.

Hensynssone 48: Kirkegårdsmiljø Neset

Kulturmiljøet

Kirkegården ble anlagt i 1862 og ble senest brukt i 1947. Neset var dengang et knutepunkt med fergestedet på Labakken like ved.

Vurdering av hensynssonen

Hensynssonens formål antas å ha vært å bevare selve kirkegården og noe av miljøet i øst. Kulturmiljøet er vurdert til å ha høy lokal, middels regional verdi.

Kommunen bør vurdere å utvide hensynssonen noe vestover for å hindre visuelt skjemmende tiltak tett innpå kirkegården, forslagsvis bør grensen legges 5m vest for, og parallelt med vestre mur. Med denne justering foreslås hensynssonen videreført. Sonen bør få eget løpenummer.

Kilder

SRHÅ 2001: 105f.

Mot sørvest.

Mot nord.

Mot sørøst.

Steinmurer sørøst for kirkegårdsmuren. Mot øst.

Hensynssone 49: Gårds- og samferdselshistorisk miljø Grønholmen

Kulturmiljøet

Kulturmiljøet omfatter bygninger, tun og nærmeste inn og utmark. Hovedbygningen (SEFRAK ID: 901 309 61) er fra 1675-99, og fungerte på 1600- og 1700-tallet som skysstasjon, gjestgiveri og vertshus. Ca. 1760 ble huset bygd på en etasje og røstet andre veien. Uthuset (SEFRAK ID: 901 309 62) er fra 1850-99, nå i bruk som sommerhus.

Vurdering av hensynssonen

Hensynssonens formål antas å ha vært å bevare kulturmiljøet med bygninger, tunstruktur, og relasjonen til sjøen. Kulturmiljøet er vurdert til å ha høy lokal, høy regional verdi. Hensynssonen foreslås videreført. Sonen bør få eget løpenummer.

Kilder

Søndeled III: 212f.

Grønholmen, mot sør.

Uthuset (SEFRAK ID: 901 309 62) til venstre, våningshus (SEFRAK ID: 901 309 61) til høyre, mot sør.

Hensynssone 50: Korn- og mineralmøllemiljø Gjernes

Kulturmiljøet

Teknisk-industrielt kulturmiljø som omfatter vanndrevet mineralmølle med møllebygning og demninger samt nyere lagerbygg. Her har vært bygdemølle og sagbruk fra 1600-tallet. Møllebygning (SEFRAK ID: 901 309 30) er i registeret datert til 1700-tallet. Grunneieren stiller seg noe tvilende til en så høy alder.

Fra 1914 ble driften overtatt og endret av Herman Jensen til formaling av kvarts, feltspat og rutil for eksport gjennom firmaet Jernes Mineraliemølle A/S. Virksomheten minsket etter siste krig, og opphørte i 1972.

Vurdering av hensynssonen

Hensynssonens formål antas å ha vært å bevare kulturmiljøet med bygninger og anlegg knyttet til møllevirksomheten. Kulturmiljøet er vurdert til å ha høy lokal, høy regional verdi.

Kommunen bør vurdere å utvide hensynssonen mot nordøst for å omfatte også "Møllerstua" (SEFRAK ID: 901 309 31). Denne er fra tidlig 1700-tall, og ble brukt til losji av langveisfarende kunder ved kornmølla, og senere til skiftarbeidere ved mineralmølla. Vestover bør sonen utvides minst 20m til høyderyggen. Nordover bør sonen justeres noe for å omfatte helle demningen. Med disse endringene foreslås hensynssonen videreført. Sonen bør få eget løpenummer.

Kilder

SRHÅ 1996: 326ff.

Møllebygning (SEFRAK ID: 901 309 30) til venstre, lagerhus til høyre, eiers tun i bakgrunnen, mot øst.

Møllebygning (SEFRAK ID: 901 309 30) til venstre, smie i midten, lagerhus til høyre, havneanlegg med slipp og kai i framgrunnen, mot nord.

Demningsanlegg, mot nordøst.

Smie, mot nordøst.

Lagerbygning med eiers tun i bakgrunnen, mot øst.

Hensynssone 51: Grende- og gårdsmiljø Hødnebø

Kulturmiljøet

Grende- og gårdsmiljø med flere tun med innmark rundt Hødnebøtjenn, skole og foreningshus (bedehus).

I sørvest ligger br. 5 med våningshus (SEFRAK ID: 901 308 70) fra 1775-99; ruin av gårdssag (SEFRAK ID: 901 308 70) i elven, fra 1850-74; våningshus og flere uthus av nyere dato.

I nordvest ligger bedehuset "Betel", bygd 1922, og Hødnebø skole (SEFRAK ID: 901 308 71), samt noe yngre bygninger på br. 12.

Øst for disse ligger br. 7 med våningshus (SEFRAK ID: 901 308 28), fra 1800-99; låve (SEFRAK ID: 901 308 29), fra 1750-74; og et yngre uthus.

Videre øst ligger br. 1 med våningshus (SEFRAK ID: 901 308 17), fra 1700-24; låve (SEFRAK ID: 901 308 21) fra 1875-99; potetkjeller (SEFRAK ID: 901 308 20), fra 1850-74; bryggerhus (SEFRAK ID: 901 308 18), fra 1850-74; stabbur (SEFRAK ID: 901 308 19), fra 1850-74; automatisk fredet steinalderboplass med noe usikker kartfesting (ASK ID 115292), samt yngre bolighus og uthus.

Videre østover ligger br. 6 med våningshus (SEFRAK ID: 901 308 11), fra 1800-24; stall (SEFRAK ID: 901 308 23), fra 1850-74; bryggerhus (SEFRAK ID: 901 308 22), fra 1850-74; samt yngre driftsbygning og garasje.

Lengst øst omfatter sonen også del av br. 3 og br. 20, uten eldre (-enn 1900) bygningsmasse.

Vurdering av hensynssonen

Hensynssonens formål antas å ha vært å bevare kulturmiljøet med bygninger, tunstruktur internt og mellom tunene. Kulturmiljøet er vurdert til å ha høy lokal og høy regional verdi.

Kommunen bør vurdere å utvide sonen mot sørøst for å omfatte det automatisk fredete funnstedet (sannsynlig boplass med mange bruksfaser) (ASK ID 141951). Videre bør smien (SEFRAK ID: 901 308 26) like nord for grensen (br. 3) kontrollregistreres, og eventuelt

Oversikt sørvestre delmiljø, våningshus (SEFRAK ID: 901 308 70) i midten, mot sør.

Oversikt nordvestre delmiljø, bedehuset "Betel" og skolehuset (SEFRAK ID: 901 308 71) til venstre, mot nordvest.

Bedehuset "Betel", mot sørvest.

Låve (SEFRAK ID: 901 308 29), mot sørvest.

Oversikt br. 7, 1 og 6, mot nordøst.

innlemmes i sonen. Det samme gjelder kvernhuset (SEFRAK ID: 901 308 16) like nord for grensen (br. 1). Med disse endringer og merknader foreslås hensynssonen videreført. Sonen bør få eget løpenummer.

Kilder

Søndeled III: 184ff.

Våningshus (SEFRAK ID: 901 308 28), mot vest.

Våningshus (SEFRAK ID: 901 308 28), mot nordøst.

Låve (SEFRAK ID: 901 308 28), mot nordvest.

Potetkjeller (SEFRAK ID: 901 308 20), mot nordøst.

Våningshus (SEFRAK ID: 901 308 17) med bryggerhus (SEFRAK ID: 901 308 18) til venstre, mot nordøst.

Våningshus (SEFRAK ID: 901 308 17) med stabbur (SEFRAK ID: 901 308 19) til høyre, med steinalderlokalitet (ASK ID 115292) mellom, mot nordvest.

Våningshus (SEFRAK ID: 901 308 11) med stall (SEFRAK ID: 901 308 23) til venstre, mot øst.

Våningshus (SEFRAK ID: 901 308 11), mot nordvest.

Tilkomst tunet på br. 3, mot sør.

Smie (SEFRAK ID: 901 308 26), nå hus for dyr, br. 3, like nord for sonen, mot øst.

Tunet på br. 3, mot sør.

Br. 20, lengst øst i sonen, mot sør.

Hensynssonen sett fra øst. Fredet lokalitet ASK ID 141951 ligger i dyrket mark helt til høyre i bildet

Hensyn 52: Veiløp, Søndeled - Hirsvåg og Sjåvåg

Startpunkt for hensynssone 52 i sør, mot nord.

Parti langs Vadstøvann, mot nord.

Kulturmiljøet

Hensynssonen strekker seg fra Sss-veien i Søndeled nordover til Vadstø, og deler seg i to løp; et vestre nordover til Hirsås og Bukta til kommunegrensen, og et østre til krysset Dale-Sjåvåg. Det er vanskelig å se hvilken eldre ferdselsvei sonen er tenkt å dekke. Langs Vadstøvann og det nordøstre løpet mot Dale/Sjåvåg, følger sonen løpet til fylkesvei 6 Daleveien. Den sørlige delen fra Sss-Veien til Vadstø går i et leie på høyden øst for Daleveien. Delvis følger den her grusvei (lengst sør) gjennom tunene til gbnr. 51(48-50, delvis på sti kartfestet i FKB, og delvis gjennom dyrket mark. Av dette slutter vi at dette ikke har vært en kjørevei, og at det altså ikke er snakk om veiløpet brukt til trekull- og malmtransport fra 1700- og 1800-tallet.

Anders Moland skriver at: "Mellom Søndeled brygge og Vadstøvannet var gammel kjørevei for kull- og malmtransport til Egelands jernverk" (Søndeled IV: 23). Den eldste kontrakten for slik kjøring er fra 1737.

Vurdering av hensynssonen

Hensynssonens søndre del synes å følge veiløp egnet for ferdsel til fots eller til hest. Dette kan være et veifar som er eldre enn veien etablert for kull- og malmtransport til Egeland Verk. Det er i senere år ryddet en hel del stier til tur- og treningsformål i dette området. Å kontrollere i hvilken grad sonen følger de "rette" veiløp faller utenfor dette oppdraget.

Kommunen bør forsøke å nøste opp i hva som var intensjonen med etablering av sonen, og finne informanter med lokalhistorisk kompetanse for å bringe på det rene funksjon, alder og leie for eldre ferdselsårer i området. På dette grunnlaget kan man videreføre, eventuelt endre hensynssonen.

Kilder

Søndeled IV: 29ff.

Hensynssone 53-54: Veiløp, Vestlandske hovedvei

Kulturmiljøet

Vestlandske hovedvei ble første gang anlagt og opparbeidet som kjørevei tidlig på 1800-tallet, som hovedferdselsåre mellom Christiania og Stavanger. Tidlig på 1900-tallet skiftet veien navn til Sørlandske hovedvei. Den blir også kalt Postveien. Veien fulgte i grove trekk samme trase som dagens E18 og E39.

I Risør kommune ble Vestlandske hovedvei lagt til den eldre hovedferdselsåren gjennom Indre Søndeled, i bruk iallefall sist på 1700-tallet. Denne gikk gjennom utmark fra Homme i nord til Moland (Østre), til Åkvåg og sør til Vintærkjær og videre til Røysland. I 1802 sto ny vei fra Vormeli forbi Rød til Vinterkjær ferdig. Noen år seinere kom det vei under Ørshelleren, og fra Øren til Søndeled brygge. Dermed ble hovedløpet skiftet fra Vinterkjær- Moland-Homme til Vinterkjær-Rød-Øren-Søndeled-Homme. I 1860 ble løpet noe endret ved Røysland med ny bru over Svarthål. I perioden 1861-68 ble hoveløpet skiftet helt fra Vestre Rød til Homme, og flyttet lenger vest (Rød - Akland - Spiremyr - Vormeli, dagens fv. 481). Veiløpet er beskrevet av Anders Moland (Søndeled IV: 20ff.).

Vurdering av hensynssonene

Datasettet med hensynssonen inneholder spesifikasjonen "Vestlandske hovedvei" for nr. 53. Hensynssonen knytter seg til Vestlandske hovedvei slik den gikk c. 1810. Dette veiløpet er bevart i parti fra Homme ved kommunegrensen mot Gjerstad i i nord til Bråtane ved kommunegrense mot Tvedestrand i sør. Sone nr. 54 er en utvidelse av 53 i partiet over heia fra Rød til Vormelitjenn, trolig siden dette er et særlig verdifullt turområde.

Like ved krysset Røyslandsveien-Risørveien, på gbnr. 55/11, ligger et parti bevart med stabbesteiner tett utenfor hensynssonen (se foto under). Dette indikerer at en kontrollregistrering langs hele veiløpet burde gjennomføres. Med denne merknad foreslås hennsynssonene videreført.

Kilder

Søndeled IV: 20ff.
Statens vegvesen 2002: Nasjonal verneplan. Veger - bruer - vegrelaterte kulturminner (nr. 194, s .198).
http://www.srhl.no/risoer/vestlandske.html

Parti av veiløpet lengst sør, mot nord.

Bevart parti med stabbesteiner på gbnr. 55.11 i krysset Røyslandsveien-Risørveien, mot nordøst. Partiet er ikke dekket av hensynssonen.

Parti av veiløpet ved Rødstranda, mot nordøst..

Søndre ende av sone 54 (Rødskleiva), mot nordøst.

Nordre ende av sone 54 (Rødskleiva), mot sørvest.

Parti ved Jeppestrand ved Vesterbukt, mot nord.

Parti tett ved Søndeledveien på Øren, mot nordøst.

Parti langs Brobrøvann, mot nord.

Parti på Homme, mot sørøst.

Hensynssonens nordligste parti ved Homme, mot nordvest.

Hensynssone 54: Veiløp, parsell av Vestlandske hovedvei

Kulturmiljøet

Parsell av Vestlandske hovedvei, se under nr. 53.

Vurdering av hensynssonen

Se under nr. 53.

Hensynssone 55: Veiløp, Postveien Risør

Kulturmiljøet

Postveien Risør mellom Moland og Homme er statlig listeført gjennom Statens vegvesens nasjonale verneplan (193 SVV NVP), og er lagt inn i Askeladden (ASK ID 176613). Som del av postruten mellom Christiania og Kristiansan fra 1670 ble denne parsellen stadig utbedret. I 1790-årene ble den utbedret fra ridevei til kjørevei. Like etter, i 1802, ble denne parsellen skiftet ut til fordel for nybygd parsell lenger øst (se under nr. 53-54).

Hensynssonen følger et annet løp fra Moland til Homme, noe lenger vest (hensynssone gul, Askeladden rød). Vi har ikke kunnet bringe på det rene om dette er en teknisk feil eller om sonen knytter seg til et faktisk veifar. Sonen går i hovedsak langs en trase der det ikke er inntegnet veier eller stier i kartverkets baser (FKB).

Vurdering av hensynssonen

Kommunen bør forsøke nøste opp i om sonen er tenkt knyttet til Postveien Risør eller et annet veiløp. Dersom det første er tilfelle bør sonen justeres i tråd med veiløpet slik det er tegnet i Askeladden, eventuelt sløyfe hensynssonen.

Kilder

Søndeled IV: 20ff.
Statens vegvesen 2002: Nasjonal verneplan. Veger - bruer - vegrelaterte kulturminner (nr. 193, s .197).

Postveien på informasjonsskilt ved Søndeled.

Hensynssone 56: Veiløp, Gamle Risørveien, Båssvika-Vestre Røed

Kulturmiljøet

Gamle Risørveien er en eldre ferdselvei, først gang- og ridevei og senere enkel kjerrevei, brukt trolig fra før 1600 frem til nye Risørveien åpnet i 1864. Veien har også blitt kalt Postveien.

Vurdering av hensynssonen

Hensynssonen knytter seg til Gamle Risørveien, parsellen fra Rødshammeren til Bossvika. Lengst vest er det på det rene at hensynssonen ikke treffer veiløpet til Gamle Risørvei. Videre østover er sonen lagt i områder uten vei/sti registrert i kartverkets baser (FKB) og gjennom stående bygninger.

Kommunen bør gjennomføre en kontrollregistrering av veiløpet med GPS, gjerne med bistand fra Sødeled og Risør historielag. Fokuset bør være bevarte parti av parsellen. Hensynssonen foreslås videreført etter en kontrollregistrering og justering av sonen.

Kilder

SRHÅ 2009.
http://www.srhl.no/risoer/postveien.html

Utsnitt fra informasjonstavle ved Hammeren. Merk traséen til Gamle Risørvei.

Gamle Risørvei, østover fra hyttefeltet på Hammeren, mot øst.

Hensynssone 57: Veiløp, Bråtane - Vinterkjær

Kulturmiljøet

Hensynssonen løper fra Vinterkjær i nord til Bråtane i sør, noenlunde parallellt med sone nr. 53, Vestlandske hovedvei. Vi har ikke lykkes å identifisere noe sti- eller veiløp i tråd med hensynssonen. Sonen er tegnet i en trasé uten registrerte sti- eller veiløp i kartverkets baser (FKB). I sonen finnes stående bygninger.

Vurdering av hensynssonens formål

Kommunen bør forsøke nøste opp i bakgrunnen for etableringen av hensynssonen, og kontakte personer med relevant lokalhistorisk kompetanse for å avklare eventuelle eldre veiløp i dette området. På denne bakgrunnen bør man vurdere å videreføre, endre eller å ta bort hensynssonen.

Kilder og kartgrunnlag

Skriftlige kilder

Molaug, P.B., Sollund, M.-L. B., Sæterdal, A. 2009. Kulturmiljøbegrepet som teoretisk/analytisk begrep og som praktisk begrep for forvaltningen? – NIKU Rapport 29.

Riksantikvaren 2010: Kulturminner, kulturmiljøer og landskap. Plan- og bygningsloven. Versjon juni 2010. Veileder. Oslo, 2010.

SRH Å 1976-2015: Søndeled og Risør Historielags Årsskrift/Årbok.

Statens vegvesen 2002: Nasjonal verneplan. Veger - bruer - vegrelaterte kulturminner (nr. 193, s .197).

Søndeled III: Jakobsen, K, Stiansen, O. 1973: Søndeled gårdshistorie. Søndeled Historielag. Risør.

Søndeled IV: Moland, A. H., m. fl. 1958: Søndeled (Hefte IV). Søndeled Historielag. Risør.

Kilder på Internett

Søndeled og Risør Historielags nettsider og en del andre nettsider, spesifisert kildehenvisning under de enkelete poster.

Kartgrunnlag

Bakgrunnskart, wms fra Statens kartverk: http://openwms.statkart.no/skwms1/wms.topo2.graatone?

SEFRAK, wms fra Riksantikvaren: http://askeladden_wms.ra.no/arcgis/services/Andretjenester/SEFRAK/MapServer/WMSServer

Fredete lokaliteter, wms fra Riksantikvaren: http://askeladden_wms.ra.no/arcgis/services/WMS/RA_Askeladden/MapServer/WMSServer

Hensynssoner: fra Risør kommune.

Lauvåsem
Langj
E18
Homme
Stifoss
Eikenes
Geitknatten
Åsen
Øygarden
Steinsmyra
Djuptjerna
Nærsbu-
åsen
Stormyrheia
Lindtjenn
Oppstad
Stormyr
Askekjerr
Buråsen
Brøbøvann
Eikenes
Langkoven
Kroktjenna
Kroktjennåsen
Stusstjennheiene
Pinesundet
Heftåsen
Rognheia
Espestø
Robbermyra
Østebø
Ørsberget
Lille Søndeled
Pineknuten
Stemkjerr
Søndeled
Damkje
Odden
Ormåsen
Hellerdal r [Q
Hasdalsroa
Øren
Kjonåsen
Damkil-
åsen
Vårbakken
Gullåsen
Odden
Hasåsen
Hasåsmyra
Plassen
Grønfjell
Vormeli
Søndeled-
fjorden
Moland
Geit-
fjellet
Kjerr-
nipa
Kvernvika
Vormli-
tjenna
Biesvik
Molands-
fjellet
Spiremyr
418

1-Jerbillmyra
Fjerbu-
heia
x195
dalen
18
19
Rød
20
22
21
Husfjell
174
416
Sørlands-
porten
Bråten
23
53
Aklandstjenna
Kroktjenna
E18
Storåsen
Moens-
nyrane
24
56
Vinterkjerr
416
119
Hammertjenna
136
Sauvika
Auslands-
tjenna
Øylandsdal
Eidet
124
3
Øygard
109
Lauvåsen
Stormyr
140
Austlands-
bråten
Hegna
164
Lindlands-
vannet
118
25
26
57
53
Øvre
11
Hellerås-
144
Lindland
32
Haukedal
Nedre
Djupdal
Ulevannet
Løvdals-
vannet
53
Røysland
115
Linddal
Bjorhusdalen
140
Dalane
141
11
53
Øvdal
Homm
vannet
Dalvoll
138
Stea
160
Toskeb
124
Skjelbreid
Stea
152
Romund-
stad
Bråten
108
Lagtjenn
Korten
142
Laget
101
411
Kviteberg
92
Dokknes
Hove
Fugle-
Bromsmyra